

Kyiv University of Aviation and
Information Technologies (Kyiv, Ukraine)
Publishing House Education and Science (Prague, Czech Republic)
Newcastle University Business School (Newcastle, Great Britain)
Berlin University of Economics and Law (Berlin, Germany)
Public organization "Association of Scientists
of Ukraine" (Kyiv, Ukraine)

Modern Science: Interdisciplinary Strategies and Sustainable Development

Proceedings of International Scientific
and Practical Conference
March 6, 2026 in University of Vienna,
Vienna, Austria

2026

**Kyiv University of Aviation and
Information Technologies (Kyiv, Ukraine)
Publishing House Education and Science (Prague, Czech Republic)
Newcastle University Business School (Newcastle, Great Britain)
Berlin University of Economics and Law (Berlin, Germany)
Public organization "Association of Scientists
of Ukraine" (Kyiv, Ukraine)**

Modern Science: Interdisciplinary Strategies and Sustainable Development

**Proceedings of International Scientific and
Practical Conference**

**March 6, 2026 in University of Vienna,
Vienna, Austria**

2026

ISBN 978-80-909811-1-9 (soubor)

UDK 001:[330.34:502]

Vydavatel:

Publishing house Education and Science s.r.o. IČO : 271 56 877. Frýdlanská
15/1314 , Praha 8. MS v Praze , oddíl C,vložka 100614

Reviewers:

Romanenko E.O. Doctor of Public Administration, Professor, Head of the 9th
Research Department of the Central Research Institute of the Armed Forces of
Ukraine;

Ulianchenko Y.O. Doctor of Public Administration, Professor, Professor of the
Department of Public Administration and Administration of the Kyiv University of
Aviation and Information Technologies;

Datsii O.I., Doctor of Economics, Professor, President of the Public Organization
"Association of Scientists of Ukraine".

Modern Science: Interdisciplinary Strategies and Sustainable
Development. Proceedings of International Scientific and Practical Conference.
March 6, 2026 in University of Vienna, Vienna, Austria. Prague: Publishing
house Education and Science s.r.o., 2026. 113 p.

© Publishing house Education and Science s.r.o., Česká republika, 2026

© Public Organization "Association of Scientists of Ukraine", Ukraine, 2026

© autoři článků, 2026

TABLE OF CONTENTS

СЕКЦІЯ «ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКА»

Khrystovoi Dmytro

IMPLEMENTATION OF EDUCATIONAL PLATFORMS WITH ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNOLOGIES IN THE FORMATION OF RESEARCH COMPETENCIES IN STEAM EDUCATION	6
---	----------

Бадло Ніка

ВПЛИВ МЕТОДІВ НАУКОВОГО КЕРІВНИЦТВА НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПІДГОТОВКИ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ	10
--	-----------

Жукова Анна

ТЕХНІЧНИЙ ПЕРЕКЛАД У КОНТЕКСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ПРАКТИЧНІ ВИКЛИКИ	14
---	-----------

СЕКЦІЯ «ЕКОНОМІКА ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ»

Вовк Олексій

УМОВИ ТА ФАКТОРИ ВИРОБНИЦТВА ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА В УКРАЇНІ	18
---	-----------

Лоцихін Олексій

ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ОСВОЄННЯ ІННОВАЦІЙ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ	24
---	-----------

Сіріньок Андрій

ІНСТИТУЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ФОРМ АГРОБІЗНЕСУ	31
--	-----------

СЕКЦІЯ «ПСИХОЛОГІЯ ТА СОЦІОЛОГІЯ»

Смольська Людмила, Климишин Галина

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЯКОСТІ ЖИТТЯ ЛІТНІХ ЛЮДЕЙ В РІЗНИХ УМОВАХ: ІННОВАЦІЙНІ ПЕРСПЕКТИВИ	34
--	-----------

Ткач Юлія	
ПСИХОКОРЕКЦІЙНА ПРОГРАМА РОЗВИТКУ САНОГЕННОГО МИСЛЕННЯ: РЕЗУЛЬТАТИ АПРОБАЦІЇ	40
Вінник Наталія, Лепкова Анна	
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ ДО ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЗМІН	47
Деміхова Світлана	
ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ СПІЛКУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ І ВПЛИВ ГЕНДЕРНОЇ ПРИНАЛЕЖНОСТІ НА КОМУНІКАЦІЮ ТА ВЗАЄМОДІЮ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	53
<i>СЕКЦІЯ «ФІЛОЛОГІЯ ТА ЛІНГВІСТИКА»</i>	
Бец Юрій, Карпенко Анастасія	
ФЕНОМЕНОЛОГІЯ НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ТУРЕЦЬКОМУ СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ	56
Бушкова Вікторія, Киливник Костянтин	
СЕМАНТИЗАЦІЯ РЕАЛІЙ В ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ АМЕРИКАНСЬКОЇ ПРОЗИ ХХ СТ.	60
Галченкова Марія	
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ	67
<i>СЕКЦІЯ «ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВО»</i>	
Martyshyn Denys, Bogdanenko Anatoliy	
PHILOSOPHY OF PUBLIC ADMINISTRATION: SPIRITUAL AND VALUE-BASED PRINCIPLES OF PUBLIC ADMINISTRATION SCIENCE	71
Довженко Сергій	
ПРОАКТИВНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ РИЗИКУ	80

Гончарук Ольга	
АЛГОРИТМІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У ПУБЛІЧНІЙ СФЕРІ: ВИКЛИКИ ДЛЯ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА ТА ПРАВ ЛЮДИНИ	85
Горбаченко Юрій, Костенко Віталій, Пасинчук Кирило	
СТРАТЕГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО ДСНС ТА НАТО ЯК ІНСТРУМЕНТ ТРАНСФОРМАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ЦИВІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	92
Сумлінний Нікіта	
ЩОДО КРИТЕРІЇВ РОЗМЕЖУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ «САМОВІЛЬНЕ ЗАЛИШЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ АБО МІСЦЯ СЛУЖБИ» ТА «ДЕЗЕРТИРСТВО» В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	96
Устимчук Владислава	
ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ТАКТИКИ	102
<i>СЕКЦІЯ «ІНЖЕНЕРІЯ ТА НАНОТЕХНОЛОГІЇ»</i>	
Толстенко Олександр	
РОЗРАХУНОК ТЕРМІНУ СЛУЖБИ В'ЯЗКО-ПРУЖНИХ МАТЕРІАЛІВ	105
<i>СЕКЦІЯ «ЕКОЛОГІЯ ТА АГРАРНІ НАУКИ»</i>	
Kletskov Oleksandr, Sakhno Viacheslav, Shcherbyna Iryna, Diachenko Nina	
MODELING AND CORRECTION OF MULTI-POINT WATER INTAKE PARAMETERS FOR ENSURING SUPPLY TO REMOTE CONSUMERS	107

СЕКЦІЯ «ОСВІТИ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКА»

Khrystovoi Dmytro, Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Department of informatics and cybernetics, Zaporizhzhia

**IMPLEMENTATION OF EDUCATIONAL PLATFORMS WITH
ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNOLOGIES IN THE FORMATION
OF RESEARCH COMPETENCIES IN STEAM EDUCATION**

In the modern educational space, which is rapidly transforming under the influence of digital technologies, there is a need to improve approaches to the formation of research competencies of pupils and students. This process acquires special significance in the context of the development of STEAM education (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics), which combines interdisciplinarity, a project-based approach, and creative thinking [1, 4]. The implementation of artificial intelligence as a powerful tool for supporting the educational process is becoming relevant. One of the promising directions for improving STEAM education is the integration of artificial intelligence (AI) into educational platforms as a tool for supporting and developing the research activity of learners [2].

European integration processes require the preparation of a competitive specialist capable of critical analysis, interdisciplinary interaction, independent search for solutions, and implementation of innovations. STEAM education meets these requirements, however, it requires appropriate tools to ensure high learning efficiency [3, 5]. Modern educational platforms, integrated with artificial intelligence tools, allow for the realization of adaptive learning, personalization of content, and the formation of research skills [2].

The aim of the study is to analyze the possibilities of using educational platforms with AI support as a tool for the formation of research competencies in the context of international STEAM education and to justify the feasibility of their application in the project-research activity of learners.

Educational platforms that integrate AI can be divided into several types: adaptive learning platforms (Knewton, Smart Sparrow), online environments for project work and modeling (CoSpaces Edu, Tinkercad, Scratch with ML libraries), AI-based assistants (ChatGPT, Copilot, Khanmigo), and analytics tools (Google Classroom with AI bots, Gradescope). All these platforms create favorable conditions for the development of research skills.

Artificial intelligence contributes to the formation of key research competencies: the ability to formulate hypotheses, plan experiments, collect, analyze and interpret data, and present research results. With the help of AI systems, students can receive intellectual support in the form of examples, hints, structuring of ideas, and automatic creation of visual accompaniment. For example, such services as Notion + AI, Miro AI, Canva AI, Tome AI, and Google AI Tools contribute to the development of analytical thinking, data visualization skills, and digital storytelling.

The use of AI in international STEAM cooperation is particularly relevant. Cloud services and platforms with AI support (Microsoft Teams, Padlet AI, ZOOM with the Smart Notes function) provide effective interaction between participants from different countries. Artificial intelligence tools help overcome language barriers, promote content creation in several languages, and improve teamwork aimed at achieving a common goal. This opens new opportunities for the implementation of intercultural STEAM projects and the formation of global competencies. AI helps automate the process of information exchange, ensures fast processing and storage of large volumes of data in a cloud environment. Such

capabilities contribute to effective project management and increase the quality of joint research activity.

The practice of implementing such approaches demonstrates positive results. On the basis of experimental sites in Ukraine, Learnosity, OpenAI API, Sway, and MIT App Inventor tools with machine learning elements are being tested. Pupils and students learn to generate ideas, formulate problems, perform analysis, evaluate experiment results, and create innovative solutions. The integration of AI into educational platforms contributes to the growth of motivation for learning, the development of independence, critical thinking, digital literacy, and also ensures high quality of project activity.

Thus, the integration of artificial intelligence into educational platforms opens new horizons for the development of research competencies within STEAM education. Thanks to personalization, interactivity, and multiculturalism, platforms with AI support become an effective tool for organizing international project-research activity. Further research should be aimed at developing didactic models that take into account ethical, psychological, and pedagogical aspects of using AI in education, as well as at the formation of the digital competence of teachers capable of effectively integrating new technologies into the educational process.

References

1. STEM/STEAM-освіта: від теорії до практики: метод. посіб. / Н.І. Поліхун та ін. Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2023. 121 с.

2. Муртазієв Е.Г., Христовой Д.Ю. Інтеграція STEM-підходів у професійну підготовку фахівців з інформатики: аксіо-педагогічні аспекти. *Сучасні стратегії сталого розвитку держави та суспільства: наукові горизонти та перспективи*: збірник матеріалів II-ї наук.-практ. конф. з міжнар. участю. Хмельницький: ХНТУ, 2025. Т. 2. С. 442-445.

Modern Science: Interdisciplinary Strategies and Sustainable Development. Proceedings of International Scientific and Practical Conference. March 6, 2026 in University of Vienna, Vienna, Austria.

3. Постова С.А., Мисюк О.Ю., Черняк Ю.Г. Stem-освіта як ключ до розвитку лідерів майбутнього: формування ключових навичок. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 11(39). С. 1486-1498.

4. Шевченко О. М., Андрущенко Н. В., Сірик Е. П. Роль STEAM-освіти у формуванні креативності й інноваційного мислення здобувачів освіти. *Наукові інновації та передові технології. Серія: Управління та адміністрування*. 2023. № 7 (21). С. 486-497.

5. Khrystova T., Pyurko V., Pyurko O. Transversal focus of STEM education. *Information technologies and management in higher education and sciences: proceedings International scientific conference, November 28, 2022. Fergana, the Republic of Uzbekistan. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2022. Part 3. P. 44-48.*

Бадло Ніка Вікторівна, аспірант, Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ.

ВПЛИВ МЕТОДІВ НАУКОВОГО КЕРІВНИЦТВА НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПІДГОТОВКИ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ

Науковий керівник - особистість, яка є фахівцем у сфері наукових досліджень, здатна до створення нових знань, самореалізована та прагне до поглиблення своїх знань та вмінь, і ділиться своїм досвідом з іншими.

В дослідженні С. Котюжинська відзначаються такі особливості наукового керівника: близькі наукові інтереси з темою дисертації здобувача, відповідальність за результати виконання дисертації, етичне спілкування. Науковий керівник визначається, як консультант, та обґрунтовується, необхідність впровадження можливості залучати більше одного фахівця, зокрема і з інших країн, що має покращити якість проведення наукового дослідження та підготовки дисертації[1]. Подвійне керівництво може покращити процес написання наукових робіт, адже дослідження буде розглянуто з різних сторін та надані рекомендації, зможуть позитивно вплинути на результати дослідження.

В дослідженні А. Almusaed вказані такі групи обов'язків керівника[3]:

1. Наставництво
2. Допомога у виборі методології дослідження
3. Підтримка в процесі написання дисертації
4. Введення здобувача в професійне або наукове середовище

Даний перелік, є одним із найбільш точних та характеризує основні напрямки роботи наукового керівника зі здобувачем третього рівня освіти. Першочерговими завданнями є сумісна робота над дисертаційним дослідженням, при цьому функції керівника направляти та підтримувати.

Таким чином, аспірант в межах навчання опановує навчальний та науковий компоненти освіти, та безпосередньо переймає досвід керівника.

Аспірант не має бути пасивним отримувачем знань, адже на третьому рівні освіти, він вже має основні знання у сфері написання наукових робіт, має досвід написання кваліфікаційної роботи під керівництвом, цілеспрямовано продовжив навчання, а отже вмотивований вчитись та займатись науковою діяльністю, відповідно, основною задачею є створення умов, при яких здобувач буде активним учасником освітнього та наукового процесу.

В дослідженні F. Aga, визначають такі компоненти, ефективного наукового керівництва[3]:

1. Автономія - відповідальність аспіранта за результати своєї роботи, самостійність в написанні дисертації, але за повною підтримки та наставництва наукового керівника.

2. Комунікація - підтримка та допомога фахівців, які є дотичними до теми наукової роботи, позитивно впливає на багато аспектів, також важливою є можливість спілкування з колегами, аспірантами та обговорення актуальних досліджень. Знайомство та забезпечення кваліфікованої консультації, є завданням керівника, особливо на початку наукової діяльності аспіранта, для формування професійних та наукових зв'язків, що будуть корисними як в навчанні, так і в кар'єрній реалізації.

3. Компетентність - здатність аспіранта до отримання успішних результатів в навчанні та науковій діяльності. При цьому, враховуючи складність та кількість завдань, науковий керівник значно впливає, на ефективність на якість роботи здобувача. Так чином, при своєчасному зворотному зв'язку, підтримки, наданні рекомендації для подальших кроків, та відзначення досягнень, здобувач буде розуміти свій прогрес та свої подальші можливості для розвитку.

Ефективне наукове керівництво - це синтез роботи наставника та аспіранту, що має певні характерні особливості, але неможливий без активної роботи обох сторін.

В дослідженні А. Almusaed, було виокремлено 3 форми негативного наукового керівництва[3]:

1. Грубе керівництво- неетичне спілкування та поведінка, не зважає на наукові ідеї та пропозиції від інших, може призводити до підвищення тривожності та появи проблем з ментальним здоров'ям аспірантів.

2. Керівник привид - відсутність фактичного керівництва дослідницької діяльності, відсутність або рідкісний зворотний зв'язок. Аспірант в такому випадку все виконує самостійно без допомоги наставника, що може значно вплинути на якість та терміни виконання дисертації.

3. Надмірно контролюючий керівник- не дає права вибору з будь-яких питань, що стосуються дослідження аспіранта, нав'язує свої ідеї та пропозиції. Така форма, подібна до авторитарного стилю керівництва, що має певні негативні наслідки, а саме: пригнічує самостійність та ініціативу, негативно впливає на творче мислення та здатність до розв'язання задач, відповідно необхідні знання та навички для проведення наукових досліджень та представлення їх результатів не будуть сформовані, що негативно вплине на кар'єрні та наукові можливості аспіранта, навіть при умові здобуття ним звання доктора філософії.

Виходячи з даної класифікації, можна зазначити, настільки тип керування керівника та його особисті та професійні якості є важливими для якісної наукової та навчальної роботи аспіранта.

Наукове керівництво - це складна, багатоаспектна, ресурсозатратна та відповідальна робота. Важливим аспектом є взаємодія між керівником та аспірантом, адже більшість досліджень зазначають, що успішний захист

Modern Science: Interdisciplinary Strategies and Sustainable Development. Proceedings of International Scientific and Practical Conference. March 6, 2026 in University of Vienna, Vienna, Austria.

дисертації, та здобуття ступеня доктора філософії більшою мірою залежить від правильного наставництва.

Список використаних джерел:

1. Котюжинська С. Г. Виклики та перспективи в підготовці докторів філософії медицини. *Problems and prospects in the education of doctors of philosophy in medicine : international scientific conference* (Riga, the Republic of Latvia, October 3–4, 2024). Riga : Baltija Publishing, 2024. С. 78–81. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-486-3-21>

2. Aga F. J. Doctoral supervision success stories: Reflection on motivations and effects. *Social Sciences & Humanities Open*. 2026. Vol. 13. Art. 102462. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2026.102462>

3. Almusaed A., The Role of the Supervisor on Developing PhD Students' Skills. *Proceedings of iHSES 2020 – International Conference on Humanities, Social and Education Sciences* (Washington, DC, USA, July 15–19, 2020) / eds. R. Thrupp, I. Sahin. Washington, DC : ISTES Organization, 2020. P. 25–36. URL:

https://www.researchgate.net/publication/344217619_The_Role_of_the_Supervisor_on_Developing_PhD_Students'_Skills

Жукова Анна Робертівна, професор кафедри іноземних мов, Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів, Україна, <http://orcid.org/0000-0002-7292-1605>

ТЕХНІЧНИЙ ПЕРЕКЛАД У КОНТЕКСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ПРАКТИЧНІ ВИКЛИКИ

Переклад - це викликаний суспільною необхідністю процес і результат передачі інформації (зміст), виражених у письмовому та усному тексті на одній мові, за допомогою еквівалентного (адекватного) тексту іншою мовою.

Тексти для перекладачів надзвичайно різноманітні за жанрами, стилями і функціями. Тому перекладачеві важливо знати, який вид тексту йому належить перекладати. Типи текстів визначають підхід і вимоги до перекладу, впливають на вибір прийомів перекладу та визначення ступеня еквівалентності перекладу оригіналу. Цілі і завдання перекладача виявляються різними в залежності від того, що він перекладає, поему чи роман, наукову статтю або газетну інформацію, документ або технічну інструкцію. І закономірності перекладу кожного з жанрів мають свої відмінності.

Філологи давно займаються проблемою класифікації текстів. Проте зробити це нелегко: занадто велике різноманіття текстів і занадто помітно взаємопроникнення мовних засобів і різновидів мови в деяких типах текстів. Свого часу академік В.В. Виноградов запропонував свою класифікацію текстів:

Тип тексту	Підтипи/Приклади	Функція	Форма	Особливості
Розмовні тексти	розмовно-побутові, розмовно-ділові та ін.	спілкування	усна діалогічна	орієнтація на взаємну комунікацію заради цілей
Офіційно-ділові тексти	державні, політичні, дипломатичні, комерційні, юридичні документи	повідомлення	письмова	жорстко регламентована форма у деяких документах
Наукові тексти	спеціальні (для професіоналів), науково-популярні (для масового читача)	-	-	багато підтипів, видів і підвидів, залежно від галузей знань і призначення
Художні тексти	жанри художньої літератури, літературна критика, публіцистика	впливова, естетична	-	художнє та естетичне пізнання дійсності
Суспільно-інформативні тексти	газети, журнали, радіо, телебачення, ораторська промова	повідомлення	письмова, усна (ретрансляція)	інформація для масової комунікації
Релігійні твори	канонічні книги Святого Письма, апокрифи, Життя святих, проповіді, теологічні твори	-	-	екзегетика, багатовікова історія перекладів, багатозначність біблійної лексики

Не секрет, що техніка в самих різних її проявах є неодмінним атрибутом повсякденного життя людини. З появою в світі черговий технічної новинки, покликаної зробити наше життя кращим, комфортнішим, яскравішим - виникає і потреба в якісному технічному перекладі всієї супровідної документації. Виходячи з цього, перекладачеві технічного тексту треба постійно вдосконалювати свій лексичний запас слів, більше того розбиратися в термінах, знати їх значення, оскільки головна відмінність технічного перекладу від переведення звичайного тексту полягає в наявності

специфічних термінів, які рідко використовуються в листах, статтях і інших матеріалах загального призначення.

Терміни повинні забезпечувати чітку і точну вказівку на реальні об'єкти і явища, встановлювати однозначне розуміння фахівцями переданої інформації. Перш за все, при перекладі технічної літератури термін повинен бути точним, тобто мати строго певне значення, яке може бути розкрито шляхом логічного визначення, що усуває місце позначеного терміном поняття в системі понять даної галузі науки або техніки. З тих же причин термін повинен бути однозначним і в цьому сенсі незалежним від контексту. Інакше кажучи, він повинен мати своє точне значення, вказане його визначенням, у всіх випадках його вживання в будь-якому тексті, щоб користуватися терміном не треба було кожного разу вирішувати, в якому з можливих значень воно тут вжито.

Існують різні точки зору на те, який переклад можна визначити, як технічний: переклад тексту вузькоспеціальної тематики, переклад технічної документації на промислове та торгівельне обладнання, переклад інструкції з експлуатації побутової та комп'ютерної техніки, переклад стандартів нормативів і правил для різних галузей науки і техніки та багато іншого.

Прийнято вважати, що технічним текстам властивий нейтральний спосіб викладу матеріалу, або нейтральний стиль. Однак, на думку А. В. Федорова, поняття якогось «нейтрального» стилю, т. е. стилю сухого, позбавленого образності, емоційності, поняття відносне, бо саме відсутність цих властивостей становить виразний, хоча і негативний стилістичний ознака виявляється в наявності і позитивний характеризує ознака.

Оскільки технічного тексту притаманне формальне, логічне, майже математично строгий виклад матеріалу, мабуть, правомірно назвати подібний виклад - формально-логічним.

Узагальнюючи вищесказане, можна зробити висновок, що технічний переклад - це переклад технічної спеціалізованої літератури, до якої відносяться різні описи апаратури та обладнання, будівельної, кошторисної, проектної документації, ГОСТ, специфікацій та схожих документів.

Складність науково-технічного перекладу полягає в тому, що переклад повинен бути виконаний в манері викладу, прийнятої в цій сфері. Будь-яке відхилення від прийнятих формулювань і термінів стає очевидним, тому заміна зазначених мовних виразів на синоніми не припустима.

Прийнято вважати, що технічній літературі властивий нейтральний спосіб викладу матеріалу, або нейтральний стиль. Автор науково-технічної статті прагне до того, щоб виключити можливість довільного тлумачення істоти трактуемого предмета, внаслідок чого в науковій літературі майже не зустрічаються такі виразні засоби, як метафори, метонімії та інші стилістичні фігури, які широко використовуються в художніх творах для додання мови живого, образного характеру.

Список літератури

1. Карабан В.І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову. Частина I. Граматичні труднощі. Київ: TEMPUS (Флоренція - Страсбург - Гранада), 1997.
2. Коваленко А. Науково-технічний переклад: Навчальний посібник. Харків: Лібра Терра, 2010.
3. Міщенко А.Л. Лінгвістика фахових мов та сучасна модель науково-технічного перекладу: монографія (на прикладі німецькомовної фахової комунікації).
4. Скиба К.М. Теорія і практика професійної підготовки перекладачів у США (дисертація). Хмельницький: ХНУ, 2018.
5. Шмігер Т.В. Історія українського перекладознавства XX сторіччя. Київ: Смолоскип, 2009.

СЕКЦІЯ «ЕКОНОМІКА ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ»

Вовк Олексій Сергійович, аспірант кафедри економіки,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

УМОВИ ТА ФАКТОРИ ВИРОБНИЦТВА ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА В УКРАЇНІ

Традиційні методи ведення сільського господарства, що ґрунтуються на інтенсивному використанні пестицидів, мінеральних добрив та монокультурі, призвели до критичної деградації українських чорноземів та зниження біологічної цінності продуктів харчування. В умовах євроінтеграції України та курсу на «Зелений перехід» (European Green Deal), розвиток органічного сектору стає стратегічним пріоритетом для відновлення агроecosystem та виходу на преміальні світові ринки.

Основні положення

1. Концепція сталого розвитку: Органічне землеробство є ключовим інструментом реалізації концепції сталого розвитку (sustainable development), оскільки одночасно забезпечує:

- Економічну стійкість: через диверсифікацію виробництва та високу додану вартість продукції.
- Екологічну безпеку: шляхом відмови від синтетичних хімікатів та стимулювання природних біологічних процесів.
- Соціальну відповідальність: збереження здоров'я нації та створення робочих місць у сільській місцевості.

2. Українська специфіка та термінологія: Відповідно до Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції», в Україні офіційно закріплено термін «органічна продукція». На відміну від застарілих підходів, сучасне

Вітчизняне законодавство чітко розмежовує поняття «екологічно чистий» та «органічний», де останній обов'язково передбачає проходження сертифікації акредитованими органами.

3. Критерії органічного рослинництва в Україні:

- Повна відмова від використання ГМО на всіх етапах виробництва.
- Заборона синтетичних пестицидів та агрохімікатів (використання лише дозволеного переліку біопрепаратів).
- Обов'язковий перехідний період (конверсія) для очищення ґрунту (зазвичай 2-3 роки).
- Мінімальний обробіток ґрунту для збереження його структури та мікрофлори.

4. Стан та перспективи ринку: Попри виклики воєнного стану, Україна залишається одним із провідних постачальників органічної сировини до ЄС. Проте актуальним залишається перехід від експорту сировини (зернові, олійні) до розвитку внутрішнього ринку готової продукції з високим ступенем переробки.

Науковий аналіз факторів виробництва дозволяє виявити регіональні особливості (наприклад, потенціал Полісся чи Лісостепу) та розробити адаптивні технології, які мінімізують ризики для фермерів під час переходу на органічні стандарти.

Сертифікація як інструмент ринкової верифікації та капіталізації

Сертифікація є єдиним легітимним механізмом підтвердження органічних властивостей продукції в Україні. Вона трансформує екологічні зусилля фермера у ринковий актив, дозволяючи формувати сегмент преміальних продуктів із високою доданою вартістю.

- Роль держави та нормативне поле: На відміну від застарілих підходів, сучасна Україна має чітку законодавчу базу, гармонізовану з

Регламентами ЄС (зокрема Регламент 2018/848). Держава виступає гарантом правил гри, створюючи умови, за яких природоохоронна складова стає економічно вигідною через доступ до міжнародних ринків.

- Статус «несертифікованої» продукції: Продукція, вирощена за органічними методами, але без офіційної перевірки, юридично вважається «традиційною». Вона не потрапляє до офіційної статистики та не має права на спеціальне маркування, що позбавляє виробника значної частки прибутку.

5. Гармонізація стандартів та міжнародний досвід

Українська система сертифікації орієнтується на вимоги IFOAM (Міжнародна федерація органічного сільського господарства), що є фундаментом для національних стандартів.

- Єдиний ринок: Спостерігається глобальна тенденція до уніфікації стандартів. Для українських виробників це означає можливість одночасного отримання національного сертифіката та сертифіката «Євролисток» для вільного експорту до країн ЄС.

- Маркування: Лише за наявності сертифіката виробник отримує право використовувати державний логотип органічної продукції України та міжнародні знаки відповідності.

6. Структура плану переходу на органічне виробництво

Для успішного проходження сертифікації в Україні виробник має розробити та впровадити «План органічного виробництва», який включає:

1. Опис господарства: чітке розмежування органічних та традиційних площ (буферні зони).

2. Управління родючістю: графік використання сидератів, органічних добрив та науково обґрунтованої сівоzmіни.

3. Захист рослин: перелік дозволених біопрепаратів та механічних методів боротьби зі шкідниками.

4. Простежуваність: документування всіх етапів — від закупівлі насіння (без ГМО) до логістики готового продукту.

Регіональні умови та фактори розвитку органічного рослинництва в Україні

Україна має один із найвищих у світі потенціалів для розвитку органічного землеробства завдяки унікальним ґрунтово-кліматичним умовам. Проте реалізація цього потенціалу потребує глибокого аналізу позитивних та негативних чинників (Табл. 1).

Таблиця 1

Умови та фактори виробництва органічної продукції в Україні

Категорія	Позитивні чинники	Негативні чинники
УМОВИ	<ul style="list-style-type: none"> • Величезний масив родючих чорноземів. • Різноманітність агрокліматичних зон (Полісся, Лісостеп, Степ), що дозволяє вирощувати широкий асортимент культур. 	<ul style="list-style-type: none"> • Процеси деградації ґрунтів, ерозія та зниження вмісту гумусу. • Зміна клімату (опустелювання півдня), що потребує інвестицій в іригацію.
ФАКТОРИ	<ul style="list-style-type: none"> • Наявність наукових шкіл та досвідчених фахівців з біометоду захисту рослин. • Високий попит на органічну сировину на ринку ЄС. • Зростаюча культура споживання «Healthy Food» серед українців. 	<ul style="list-style-type: none"> • Висока вартість сертифікації для малих фермерів. • Недостатній рівень державної фінансової підтримки порівняно з країнами ЄС. • Складність логістики та відсутність спеціалізованих сховищ для органіки.

Ключова проблема: За останні десятиліття спостерігається дефіцит внесення добрив, що призводить до від'ємного балансу поживних речовин у ґрунті. Хоча мінімальне використання хімікатів у певних регіонах є «пасивним» позитивним фактором (ґрунти менше забруднені), органічне

землеробство не має бути «сільським господарством від бідності». Воно потребує науково обгрунтованого відновлення родючості через сидерацію та органіку.

8. Стан біологізації та захисту рослин

Сучасна практика українських господарств (особливо в секторі закритого ґрунту) демонструє успішне впровадження біометоду (ентомофаги, біопрепарати), що дозволяє знизити пестицидне навантаження на 60-70%. Радіаційний моніторинг (зокрема після аварії на ЧАЕС) підтверджує, що більшість площ (за винятком зони відчуження) придатні для виробництва безпечної продукції згідно з нормами вмісту радіонуклідів (Цезій-137, Стронцій-90).

9. Аналіз споживчого попиту та бар'єрів

Дослідження споживчого ринку України (на прикладі великих міст-мільйонників) показують, що понад 55-60% респондентів готові купувати органічну продукцію за умови довіри до маркування.

Рейтинг факторів, що стимулюють покупку:

1. Відповідність маркуванню та гарантія якості.
2. Прийнятна ціна (готовність до переплати в межах 15-25%).
3. Репутація виробника та впізнаваність бренду.
4. Доступність у торговельних мережах (зручність покупки).

10. Шляхи розвитку сегменту в Україні

Для масштабного розгортання органічного сектору необхідно вирішити такі завдання:

- Територіальне зонування: Виділення екологічно чистих районів для пілотних проектів (наприклад, Карпатський регіон, Полісся).
- Інформаційна підтримка: Подолання скептицизму споживачів через роз'яснення переваг державного логотипу органічної продукції.
- Диверсифікація: Поєднання органічного землеробства з агротуризмом та локальним переробленням (крафтове виробництво).

- Науковий супровід: Постійний моніторинг балансу гумусу та розробка адаптивних технологій для кожної кліматичної зони.

Перспективним є залучення як великих агрохолдингів (для експортних партій), так і сімейних фермерських господарств, які можуть забезпечити внутрішній ринок свіжими овочами та фруктами з високим рівнем безпечності.

Список використаних джерел

1. Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції : Закон України від 10.07.2018 р. № 2496-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 36. Ст. 273.

2. Милованов Є. В., Чайка Т. О. Органічне виробництво в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку : монографія. Полтава : ПДАА, 2021. 245 с.

3. Шувар І. А. Біологічне землеробство – основа отримання екологічно безпечної продукції та збереження родючості ґрунтів. *Вісник аграрної науки*. 2022. № 4. С. 15–22.

4. Про затвердження Порядку сертифікації органічного виробництва та/або обігу органічної продукції : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.10.2020 р. № 1032. *Офіційний вісник України*. 2020. № 89. Ст. 2865.

5. Берлач Н. В. Правове регулювання органічного сільського господарства в Україні та ЄС : порівняльний аналіз. *Юридичний часопис*. 2023. № 2. С. 44–51.

6. Органічне виробництво в Україні: довідник для сільгоспвиробників / за ред. О. В. Король. Київ : Агросвіт, 2022. 180 с.

Лощихін Олексій Олександрович, аспірант Національної академії управління

ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ОСВОЄННЯ ІННОВАЦІЙ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

У сучасних умовах піднесення сільського господарства неможливе без активізації інноваційної діяльності, яка є головною в системі факторів, що забезпечують розвиток і підвищення ефективності виробництва в ринковій економіці. Стратегія формування та розвитку інноваційної системи в галузі спрямована на те, щоб створювати й освоювати нововведення, які дозволять перейти до нової технологічної структури виробництва та забезпечити конкурентоспроможність підприємств на внутрішньому та зовнішньому ринках. Інновації не обмежуються суто технологічною стороною; вони являють собою єдність технічних, економічних, організаційних та соціальних нововведень.

Спад інноваційної діяльності, викликаний обмеженими можливостями внутрішніх нагромаджень, поглибив важке становище в аграрній економіці. Дана обставина вимагає особливих підходів у використанні нових форм інтеграції та кооперації з приватним капіталом (вітчизняним та зарубіжним). У зв'язку з цим особливої актуальності набуває дослідження напрямів формування та розвитку інноваційної діяльності в аграрній економіці за участю приватного капіталу. Розкриття характеру інноваційного процесу передбачає не лише обґрунтування його сутності, але й експериментальну перевірку окремих нововведень у реальних умовах аграрного виробництва [2, 5].

Вихідною посилкою наукового підходу є обґрунтування понятійного апарату. Дотепер економічна наука не виробила єдиного підходу до

визначення понять «інновація» та «інноваційна діяльність», що пов'язано з їх ємністю та складністю. У роботі наведено судження зарубіжних та вітчизняних вчених, що дозволило простежити тенденцію розвитку процесу в динаміці та визначитися у виборі цілеспрямованої стратегії при проведенні експериментальних досліджень [3, 4].

Обґрунтовано шляхи подолання кризових явищ у розвитку інноваційних процесів. Особливо підкреслено, що слабкою ланкою є вивчення попиту на інновації. При відборі проектів не проводиться їх економічна експертиза, однобічно розраховується ефективність, не відпрацьовуються схеми просування результатів у виробництво. Внаслідок цього багато науково-технічних розробок «пробуксовують». Щороку залишаються незатребуваними сільськогосподарським виробництвом до 40-50% закінчених науково-технічних розробок [1].

Ключовим аспектом дослідження є положення про те, що експеримент є елементом інноваційного процесу, оскільки пов'язаний з апробуванням науково обґрунтованого нововведення. Саме в ході дослідно-експериментальної перевірки оцінюється доцільність впровадження нововведень в умовах конкретної виробничої діяльності. Основне призначення експерименту полягає в зборі інформації та оцінці позитивних і негативних сторін новацій, порівнянні різних нововведень, вивченні їх впливу на господарську діяльність [1, 5].

У дослідженні розкрито історію питання та широку практику апробації управлінських новацій у межах реформених перетворень аграрної економіки. Проведений аналіз практики експериментальної перевірки показав, що багато експериментів, проведених в аграрній економіці України, за характером, різноманітністю, глибиною опрацювання та результативністю мають унікальний досвід [1].

Процес експериментальної перевірки інновацій спрямований на виявлення нових форм господарювання. Підкреслено, що вивчення новацій у межах ринкових умов відбувається на принципово іншій основі — в умовах невизначеності та ризику. Економічна сутність апробованих нововведень полягає у перевірці найбільш раціональних методів господарювання та відпрацюванні в реальних умовах сукупності нововведень, що розрізняються за своїми характеристиками [2, 3].

Обґрунтовано підсумки експериментальної перевірки сукупності інновацій різного характеру та їх економічну оцінку. Апробація здійснювалася в межах наукових програм, затверджених профільними міністерствами та академіями наук. Базовим об'єктом експериментальної перевірки інновацій виступив сільськогосподарський кооператив, що спеціалізується на виробництві озимої пшениці. Фінансове забезпечення та інвестиційні вкладення, пов'язані з поставкою техніки, добрив і засобів захисту рослин, здійснювали міжнародні партнери [4].

Дослідження показало, що інноваційна діяльність пов'язана з апробацією управлінських, техніко-технологічних та агротехнічних нововведень. В основу закладено концепцію, що відображає синтез положень організаційного, технологічного та соціального характеру. Об'єднання економічно та технологічно взаємопов'язаних інновацій на базі сучасної техніки дозволило посилити дієвість економічних важелів і стимулів, вдосконалити структуру управління, створити гнучку систему господарювання, яка пристосовується до нових умов конкурентної боротьби [5].

За своєю організаційною структурою інновації в АПК в умовах експерименту розділені на чотири блоки:

1. Комплекс організаційно-економічних проектів.
2. Технологічні нововведення.

3. Технічні нововведення.
4. Біологічні та агрохімічні розробки.

Центральне місце в загальній сукупності інновацій, що вивчалися в процесі експерименту, займають управлінські проекти, які відображають організаційні нововведення та заходи, що стосуються управлінської структури. Вони характеризуються новими методами організації виробництва, праці та матеріального стимулювання, спрямовані на реструктуризацію виробництва, впровадження комерційного розрахунку та вдосконалення взаємовідносин з партнерами, зокрема іноземними [2].

Стержневим пунктом розробок стала експериментальна технологія інноваційного типу. Основними її компонентами є технічні, технологічні та соціально-економічні нововведення, втілені в знаннях і різних матеріальних носіях. Вона об'єднує засоби й предмети праці, робочу силу та її кваліфікацію із соціально-організаційними нововведеннями [1].

Технічні новації представлені новою технікою зарубіжних країн та вітчизняними дослідними зразками комбінованих машин, що забезпечують вологонакопичення та вологозбереження в зоні недостатнього зволоження. Така техніка дозволяє замінити безліч машин з рухомими механічними органами на 1-2 уніфікованих агрегати та виключити більшу кількість переміщень по полях [4].

Суттєва роль відведена агробіологічним новаціям, зокрема правильному вибору сортів, оптимізації сортового складу, підбору найбільш ефективних сортів вітчизняної та зарубіжної селекції [3].

Дослідженнями встановлено, що вітчизняна експериментальна технологія дозволяє найбільш повно використовувати агрокліматичні умови, виробничі ресурси та біологічний потенціал підібраних сортів пшениці. Технологія дозволила:

- зменшити витрати на нафтопродукти на 20%;

- знизити витрати праці більш ніж у 2 рази;
- збільшити накопичення ґрунтової вологи в 1,5 раза [5].

Оцінка результативності інновацій проводилася шляхом порівняння з діючими варіантами та аналогами в подібних природно-економічних умовах. Базовим об'єктом стала інвестиційна програма іноземної компанії, спрямована на оснащення новою високоефективною технікою на правах оренди.

Результати експерименту продемонстрували стійку позитивну динаміку:

1. Перший рік: урожайність збільшилася на 12 ц/га, рентабельність — 39%.
2. Другий рік: урожайність — 55 ц/га, рентабельність — 56%.
3. Третій рік: прибавка врожайності — 26 ц/га, рентабельність — 83%.

Дефіцит енергетичних ресурсів та стрімке зростання цін на паливно-мастильні матеріали зумовили необхідність проведення біоенергетичної оцінки впроваджуваних нововведень за методикою ВНІЕТУСХ. Оцінка засвідчила, що економія сукупних енерговитрат на вирощування та збирання врожаю склала від 17,4 до 19,8 тис. МДж/га, а вихід сукупної енергії з одиниці площі зріс майже у 2 рази [2, 4].

Використання комплексних добрив, оновлення парку машин дослідними зразками та застосування високоефективних сортів сприяє не лише підвищенню сукупної енергії та скороченню дефіциту енергетичного потенціалу, а й підвищенню потенціалу землі [1].

Результативність інновацій також вивчалася на основі анкетного опитування, що дозволило здійснити соціальну оцінку новацій та проаналізувати динаміку сприйняття їх трудовим колективом:

- Перший рік: 25% працівників висловилися проти експерименту.

- Другий рік: кількість опозиціонерів скоротилася до 15%.

- Третій рік: лише 5% залишилися проти, абсолютна більшість підтримала впровадження нововведень [3, 5].

Соціологічне дослідження виявило значний вплив технологічного фактора на мотивацію праці: 79,4% працівників (найбільше — механізаторів) підтвердили, що нові технології є вагомим стимулом до праці.

Основні результати дослідження

1. Теоретичне обґрунтування: Ретроспективний аналіз свідчить про складний, ризикований характер інноваційної діяльності в умовах ринкової трансформації. Успіх залежить від точності прогнозів та якості апробації.

2. Значення експерименту: Експериментальна перевірка є необхідним елементом інноваційного процесу. Вона слугує способом апробації новацій у конкретних господарських об'єктах для їх реальної економічної оцінки.

3. Історичний досвід: Аналіз експериментів різних епох (НЕП, соціалістичне господарювання, ринкові відносини) підтверджує, що апробація допомагає виявити найкращі організаційні ідеї та уточнити управлінські структури.

4. Модель комплексного експерименту: Трирічна модель апробації (технології, техніки, нових сортів), що фінансувалася приватним іноземним інвестором, продемонструвала ефективність комплексного підходу в межах одного об'єкта.

5. Економічна ефективність:

- Урожайність пшениці зросла на 26 ц/га (з 38 до 64 ц/га).

- Собівартість зерна знизилася на 14%.

- Рентабельність виробництва досягла 83% (до експерименту господарство було збитковим).

6. Окупність інвестицій: Кожна гривня витрат за три роки проведення експерименту забезпечив отримання чистого доходу в сумі 4,55 грн.

7. Механізм розподілу прибутку: Запропоновано враховувати виробничий та інтелектуальний потенціал господарства (за базовою врожайністю), а фінансові вкладення партнерів розподіляти лише від отриманої прибавки врожаю понад базовий рівень.

Список використаних джерел

1. Бойко В. О. Управління інноваційною діяльністю в АПК: теорія, методологія, практика. Київ: Аграрна наука, 2023. 320 с.

2. Заяць В. М. Економічна ефективність впровадження нових форм господарювання в сільському господарстві. Економіка АПК. 2024. № 2. С. 45–52.

3. Коваленко О. І. Ризики та невизначеність при впровадженні інновацій в аграрному секторі. Вісник аграрної науки. 2023. № 8. С. 15–21.

4. Пасхавер Б. Й. Трансформація аграрних відносин: світовий досвід та українські реалії. Київ: Інститут економіки, 2022. 185 с.

5. Шиян Д. В. Інвестиційно-інноваційний розвиток сільськогосподарських підприємств: монографія. Харків: ХНАУ, 2024. 290 с.

Сіріньок Андрій Олександрович, аспірант, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро

ІНСТИТУЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ФОРМ АГРОБІЗНЕСУ

Інституційний підхід передбачає існування індивідуальної інституційної матриці в кожній галузі, а також усередині її самої, переплетення взаємопов'язаних формальних правил і неформальних обмежень, що визначає специфіку економічних відносин та процесів, що протікають.

Інтеграційні форми агробізнесу характеризуються складною інституційною структурою, яка визначається специфічними особливостями сировини – цукрових буряків, що лежить в основі його формування. Інтеграція підприємств агробізнесу здатна кардинально змінити інституційну структуру, що може призвести як до підвищення, так і до зниження ефективності всієї галузі. Таким чином, важливою методологічною основою у вирішенні проблем підвищення ефективності агробізнесу, має стати вдосконалення інституційної структури інтеграційних форм, зрештою – у визначенні напрямів аграрної реформи [1, с. 15].

У науковій літературі інституційну структуру агробізнесу, як правило, розглядають аналогічно структурі агропромислового комплексу. Однак серед учених немає поки що однозначної відповіді на питання про інституційну структуру агробізнесу. Його вирішують з різних позицій, не завжди враховуючи специфіку агропромислового виробництва.

Як показує практика, під час переходу до ринкової економіки призначення та зміст інституційної структури суттєво змінюються. Так, при адміністративно-командній системі центральною ланкою інституційного

механізму виступає «Х-матриця» з величезним переважанням в економічній сфері – інститутів редистрибутивної економіки (термін К. Поланьї). Сутністю редистрибутивних економік є обов'язкове опосередкування центром руху цінностей та послуг, а також прав щодо їх виробництва та використання. Основою функціонування інституційного механізму в умовах ринку більшість економістів виділяють взаємозв'язок цінових та фінансово-кредитних відносин або «Y-матриці» з переважанням в економічній сфері інститутів ринкової економіки.

Руйнування попередньої і формування нової інституціональної структури призводить до утворення транзитивної інституціональної структури, що містить елементи як «Х-матриці», так і «Y-матриці», що на наш погляд, вимагає враховувати при виробленні інституційних підходів до формування інтеграційних форм агробізнесу.

Довготривала стратегія розвитку має бути орієнтована на інституційні перетворення, пов'язані зі створенням великих господарських структур на ринку агробізнесу, з урахуванням економічних інтересів держави, власників та працівників підприємств [2, с. 47].

До останнього часу інституційна структура інтеграції не була предметом спеціальних досліджень і розглядалася лише в контексті умов перебігу цих процесів.

Однак в умовах підвищення значущості інституційних факторів аналіз стану та динаміки інституційної структури стає невід'ємною частиною процесу управління інтеграційними формами агробізнесу.

Інституційна структура, що виступає результатом відтворювальної діяльності громадян, товариств та держав, формує відповідні трансакційні відносини, які в результаті впливають на трансакційні витрати всередині всього комплексу. Тому основною метою інтеграційних форм агробізнесу є скорочення трансакційних витрат. Структура і динаміка трансакційних

витрат визначають форми організації господарську діяльність, зміст і характер реальних трансакцій, тобто як технологія, так і інститути є чинником економічного зростання.

У ринковій економіці критерієм економічної ефективності є комерційна прибутковість. Це призводить до того, що різноманітність форм об'єднань суттєво ширша, ніж у плановій економіці. Об'єктивна необхідність інтеграції в агробізнесі зумовлена, перш за все, розбалансованістю інституційних зв'язків і зниженням загального рівня ефективності.

Для вирішення основних завдань, що стоять перед агробізнесом, є ліквідація інституційних диспропорцій, що виникли в результаті переходу до ринкової системи господарювання. Удосконалення інституційної структури інтеграційних форм має розглядатися як підвищення ефективності інституційної інфраструктури агробізнесу.

Література

1. Дьомін О. О. Методичні основи регулювання потенціалу економічного розвитку регіону: автореф. дис. ... канд. економ. наук: 08.02.03 / О. О. Дьомін; ХНУ ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2004. – 17 с.
2. Рогозян Ю. С. Стратегічні домінанти формування організаційно економічного потенціалу розвитку регіональної економіки: інноваційно підприємницький аспект / Ю. С. Рогозян // Економіка та право. - 2020. - № 4. - С. 44-50.

СЕКЦІЯ «ПСИХОЛОГІЯ ТА СОЦІОЛОГІЯ»

Смольська Людмила Миколаївна, к.психол.н., доцент; доцент каф. суспільних дисциплін, Національний університет водного господарства та природокористування, м.Рівне

Климишин Галина Ільківна, здобувач другого магістерського рівня спеціальності С4 «Психологія», ПО Національний університет водного господарства та природокористування, м.Рівне

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЯКОСТІ ЖИТТЯ ЛІТНІХ ЛЮДЕЙ В РІЗНИХ УМОВАХ: ІННОВАЦІЙНІ ПЕРСПЕКТИВИ

В умовах глобальних демографічних трансформацій, що характеризуються стрімким старінням населення, «срібним цунамі», проблема підвищення якості життя людей похилого віку набуває статусу загальнодержавного та загальноєвропейського пріоритету. Для психологічної науки цей виклик полягає у переході від медичної моделі старіння, що зводиться до догляду та лікування, до соціально-психологічної, де в центрі уваги є суб'єктивне благополуччя особистості – її задоволеність життям.

Наукове підґрунтя дослідження базується на численних фундаментальних працях різних авторів. Після ретельного аналізу ми у своїй роботі рельєфно виділили кілька з них: Ф. Зімбардо, який вивчав часову перспективу як основу якості життя, Е. Дінера, що займався дослідженнями суб'єктивного благополуччя, В. Франкла, яким було розроблено поняття сенсожиттєвих орієнтацій. В українському науковому просторі вагомий інтерес для нас у розробці даної проблематики представляють В. Фролькіс з його біологічними та психологічними механізмами адаптації, А. Капська, Р.

Вайнола, які фокусувались на важливості змістовної соціальної підтримки та В. Плохих, в чийх працях приділено увагу часовій регуляції діяльності й самопочуття. Актуальність дослідження посилюється тим, що сфера догляду за літніми людьми в Україні перестає бути суто державною прерогативою, створюючи перспективи малому бізнесу. Інтеграція психологічних інновацій у бізнес-моделі приватних пансіонів дозволяє забезпечувати не тільки побутовий комфорт модульного індивідуалізованого типу, а створювати душевне середовище для самоактуалізації особистості в «третьому періоді життя». Зауважимо, що в мовленнєвому оббігу змінилась і сама термінологія: замість позначення віку як «похилого», все частіше зустрічаються терміни – «третій вік», «срібний вік», «кращий вік». Такі вирази знімають стигматизацію з людей, що сягнули певної відмітки в хронології життєвих років.

Аналіз світового досвіду показує, що суб'єктивна якість життя в старості глибоко детермінована культурними кодами. Так, західна модель Європи та США орієнтує на автономію. Тут панує концепція активного старіння, «*Active Aging*», в якій акцент робиться на підтримці активності літніх людей. Психологічний підхід базується на підтримці незалежності. Будинки догляду функціонують як «резиденції», де людина пенсійного віку має приватний простір, право на вибір режиму дня та активну соціальну інтеграцію в громаду. Суб'єктивна якість життя тут пов'язана з можливістю зберігати звичний спосіб діяльності без психологічних тягарів залежності від родичів; без побутових проблем завдяки просунутим технологіям та зв'язку з персоналом, який підтримує зручність та безпеку їх користуванням. Східна модель таких країн, як Японія, Китай, Південна Корея має орієнтацію на шану та зв'язок з молодшим поколінням. Психологічний підхід базується на принципі «*Filial Piety*», тобто синівській/дочерній шанобливості. Навіть у спеціалізованих закладах акцент робиться на підтримці родинних зв'язків та

повазі до статусу старшої людини. Якість життя тут визначається не автономією, а відчуттям приналежності до роду, цінності для нього та можливістю передавати досвід нащадкам. Для України важливо знайти баланс в поєднанні технологій комфорту для побутової автономії із збереженням значущості сімейних зв'язків, у яких відображується повага до життєвого досвіду людей поважного віку.

Наше дослідження виявило суттєву асиметрію в показниках суб'єктивної якості життя в різних типах закладів. Державний сектор характеризується дефіцитарністю комфортних побутових умов та психологічної підтримки. Головною проблемою в інституційних умовах є ризик набуття людиною якостей «навченої безпорадності» як втрати суб'єктності, ініціативності, самозарадності. Психологічний профіль мешканців часто демонструє фаталістичне теперішнє, страх перед майбутнім та негативне оцінювання минулого, яке привело до такого «плачевного» стану. Наші дослідження свідчать, що суб'єктивна якість життя тут критично залежить від роботи психолога над відновленням гідності та від горизонтальних зв'язків між мешканцями і персоналом закладу.

Натомість, приватний сектор демонструє «сервісну» та «розважальну» переваги. Вищий рівень задоволеності життям зумовлений не лише побутовими зручностями, а й фокусом на індивідуальних запитах. Проте, викликом тут є зустріч з «екзистенційною нудьгою», втратою відчуття своєї унікальної професійної значимості. Відповідно, задачею стає адаптація високостатусних в минулому клієнтів до нової соціальної ролі з інтегруванням у неї свого професійного досвіду. З цією метою розробляються індивідуальні або мікрогрупові дизайн-проекти; це потребує не просто додаткових коштів, а відповідного персоналу.

Приватний сектор в Україні є більш гнучким для впровадження ефективних інновацій через кращі фінансові можливості. Він потребує

інноваційних науково-методичних розробок, патентування та пілотної імplementації. Державна форма догляду за літніми людьми також має зазнати реформування в напрямку деінституціалізації та персоналізації догляду за рахунок знаходження джерел фінансування в громадах. І тут дуже важливо не втратити ядро уваги психологічним інноваційним підходам – орієнтуванню на якісному розвиваючому та терапевтичному дозвіллі, у тому числі з елементами неформальної й інформальної освіти.

Наше порівняльне дослідження між групою А в державному закладі, та групою Б в приватному пансіоні дозволило виявити глибинні відмінності у структурі суб'єктивної якості життя літніх людей за даною вибіркою (n=10) в кожній групі. Для відбору експериментальних груп ми застосували авторське триетапне дослідження, засноване на спостереженні, вивченні анамнезу та бесіді. Крім того, було застосовано ще три стандартизовані методики. Наведемо лише деякі загальні дані та результати. У державному секторі, в група А на початковому етапі було виявлено критично низьку задоволеність життям, тобто 15,4 бали за методикою «Шкала задоволеності життям» (SWLS) та високу депресивність – 10,2 бали за коротким варіантом методики «Геріатрична депресивна шкала» (GDS-15). Головним чинником незадоволеності було виявлено втрачені соціальні зв'язки з її комунікацією та відчуття приреченості на тяжкий «фінал». Завдяки впровадженню програми втручання, спрямованої на відновлення суб'єктності, гідності, тобто надання мешканцям соціальних ролей, у чомусь унікальних «експертів», показники рівня депресії знизились до 6,8 балів. На нашу думку, ефект був викликаний додатковою індивідуальною увагою, яку отримали ці люди в ході експерименту. Це доводить: у державному секторі якість життя можна підвищити навіть без значних інвестицій, а просто шляхом зміни ставлення персоналу, залучення волонтерів з громади, і це

слугуватиме активації особистісного ресурсу, покращенню самопочуття мешканців.

У приватному закладі в групі Б на початку експерименту показники якості життя були високими, а саме 25,2 бали за SWLS, проте діагностика зафіксувала приховану «екзистенційну нудьгу» та помірну тривожність. Програма втручання, яка створила рухи за інтересами людей, об'єднаних психологом у проектні мікрогрупи, що стали займатись творчою, відповідною до попередніх професій та статусів діяльністю, сприяла підвищенню рівня задоволеності життям респондентів до 28,6 балів. Важливим результатом стало створення наповненої сенсом часової перспективи, стабілізація настрою.

Наша порівняльна розвідка та відповідне вивчення сучасних науково-методичних джерел дозволили окреслити перспективний для України напрямок для малого бізнесу – «Срібна Резиденція», у якому максимально враховуються критерії суб'єктивної якості життя, виявлених у ході наших двох програм втручання. У даному ключі є сенс робити малокомплектний на 8-12 осіб комплекс со-living готельного типу, розташований у міському середовищі. Це важливо для збереження соціальних зв'язків. Ключові інноваційні позиції становлять: 1) *Life-Design супровід*: замість традиційного соціального працівника, «вихователя», -- психолог спеціалізованого профілю. Він разом із мешканцем проектує його тиждень якісного життя -- відвідування оздоровчих заходів, культурних зустрічей, бібліотеки, театру, кіно, лекцій, виходячи з інтересів та цілей клієнта. 2) *Простір обміну досвідом*: цей елемент передбачає інтегрований майданчик, де літні люди проводять майстер-класи разом із студентами-волонтерами або практикантами (коворкінг). 3) *Темпоральний дизайн*, який досягається через сенсорно активуюче середовища, що стимулює позитивне сприйняття часу -- фото в рамках з історіями життя мешканців, спільні колажі, міні-ботанічний

сад, міні-майтерні, простори для фізичної та інтелектуальної активності, акваріум, міні-водойма або басейн тощо. 4) *Психологічний простір якісного дозвілля* заповнюється написанням мемуарів з допомогою оцифровки ІІІ, «літніми вечорницями» із співами, рукоділлям, танцювально-оздоровчими руханками під музику молодості.

Висновок. Пропонована модель базується на результатах нашої корекційної програми, яка довела: задоволеність життям у старшому віці прямо залежить від наявності персоналізованого плану розвитку, а не лише від якості харчування чи медичного догляду. Наш експеримент у приватному пансіоні показав, що дофаміновий «голод» можна втамовувати в літньому віці спеціально організованими умовами, і це не «справа самої людини». Отже, в епоху «срібної економіки» стає необхідністю розробка спеціалізованої програми навчання для психологів, які будуть супроводжувати людей 65 +. За аналогією фахівця по роботі з молоддю, фахівець, який працює з людьми «третього віку», має бути не тільки психологічно та соціально компетентним, він повинен володіти сучасними технологіями, мати лідерські та організаційні якості, бути харизматичним та викликати довіру у широкого кола людей – у підопічних, персоналу, родичів підопічних, зовнішніх клієнтів, членів громади, працівників різних установ, з якими має налагоджуватись співпраця. Професійно необхідними є інтерес до індивідуальності кожної людини, здатність напрацьовувати широкі громадські зв'язки, висока ерудованість та гнучкість. Власникам малого бізнесу зазначеного тут профілю варто створювати його в партнерстві з висококваліфікованим психологом, для якого мають бути розроблені відповідні стандарти, що і є перспективою подальших досліджень.

Ткач Юлія Василівна, Національний університет водного господарства та природокористування

Науковий керівник: Смольська Людмила Миколаївна доцент, к. психол. н., доцент кафедри суспільних дисциплін, Національний університет водного господарства та природокористування

ПСИХОКОРЕКЦІЙНА ПРОГРАМА РОЗВИТКУ САНОГЕННОГО МИСЛЕННЯ: РЕЗУЛЬТАТИ АПРОБАЦІЇ

Повномасштабна війна в Україні трансформувала не лише соціально-політичну реальність, а й внутрішній психологічний простір особистості. Стан тривалої небезпеки, вимушене переміщення, втрати, руйнування звичних життєвих сценаріїв та невизначеність майбутнього формують стійкий стресогенний фон. Війна перестає бути подією і стає контекстом існування, що впливає на систему цінностей, способи осмислення досвіду та моделі реагування на труднощі [1].

Студентська молодь перебуває на етапі становлення професійної ідентичності, життєвих стратегій і світоглядних орієнтирів. За умов воєнної нестабільності зростає рівень тривожності, емоційної напруженості, знижується відчуття визначеності майбутнього. Формальна адаптація до освітнього процесу не завжди супроводжується психологічною стабільністю. У цьому контексті особливого значення набувають механізми, що забезпечують внутрішню цілісність, саморегуляцію та ресурсне осмислення досвіду. Одним із таких механізмів виступає саногенне мислення, яке поєднує процеси рефлексії, емоційної регуляції та смислотворення і може розглядатися як психологічний ресурс адаптації в умовах воєнної невизначеності [1;3].

Саногенне мислення тлумачиться як особливий спосіб осмислення життєвого досвіду, що сприяє зниженню внутрішньої напруженості, подоланню внутрішніх суперечностей та мінімізації негативного впливу емоційного стресу. Воно пов'язане зі здатністю особистості усвідомлювати власні емоції, потреби й мотиви, регулювати переживання та формувати конструктивне ставлення до складних життєвих обставин. На відміну від звичайної рефлексії, саногенне мислення передбачає глибший аналіз власних переживань із подальшою трансформацією способів реагування. Його специфікою є усвідомлене дистанціювання від автоматизованих неадаптивних когніцій та реконструкція значення подій, що викликають емоційний дистрес. У такому разі мислення виконує оздоровлювальну функцію, зменшуючи інтенсивність патогенних емоцій і відновлюючи внутрішню рівновагу особистості [2].

Саногенне мислення протиставляється патогенному мисленню, яке характеризується автоматизованим відтворенням негативних переживань (образи, страху, сорому, невдач), відсутністю рефлексивного контролю та тенденцією до повторного переживання стресових ситуацій. Патогенне мислення підсилює психоемоційну напруженість і може сприяти формуванню хронічного стресу. Натомість саногенне мислення виконує регулятивну, адаптаційну, захисну та смислотворчу функції [5].

У структурному вимірі саногенне мислення пов'язане з психологічною стійкістю, когнітивно-емоційною регуляцією та психологічним благополуччям. У цьому контексті постає необхідність емпіричного вивчення рівня сформованості саногенного мислення у студентської молоді в умовах воєнної невизначеності та перевірки можливостей його розвитку в процесі психокорекційного впливу. Для реалізації цього завдання у період з листопада 2025 року по лютий 2026 року було проведено емпіричне дослідження серед студентів одного з коледжів Запорізької області. У

дослідженні взяли участь 33 студенти, життєдіяльність яких у різному ступені була порушена подіями повномасштабної війни.

Вибірка включала осіб різних вікових категорій та обох статей, що дозволило врахувати вікові та гендерні особливості психологічних показників. Важливою характеристикою є різне місце перебування респондентів на момент дослідження: частина перебувала в умовно безпечних регіонах України, частина — у регіонах із підвищеним рівнем небезпеки, на тимчасово окупованих територіях або за кордоном. Такий розподіл забезпечив можливість аналізу впливу воєнного контексту та середовищних чинників на показники психологічної стійкості, когнітивно-емоційної регуляції та психологічного благополуччя.

Дослідження здійснювалося у форматі квазіекспериментального дизайну «до – після», що дозволило оцінити динаміку психологічних показників у процесі формування саногенного мислення. Збір емпіричних даних проводився дистанційно з використанням Google Forms шляхом самостійного заповнення електронних версій психодіагностичних методик. Дистанційний формат забезпечив залучення респондентів із різних регіонів та був методологічно доцільним в умовах воєнного часу.

У дослідженні застосовано шкалу психологічної стійкості Коннора–Девідсона (CD-RISC-10), шкалу психологічного благополуччя К. Ріфф (42 пункти), опитувальник когнітивної емоційної регуляції (CERQ), а також методику «Незакінчені речення» з подальшим якісним контент-аналізом смислових кодів [4]. Для оцінки статистичної значущості змін між показниками на етапах «до» та «після» формувального впливу застосовано t-критерій Стьюдента для залежних вибірок. Дослідження проводилося з дотриманням принципів добровільності, конфіденційності та анонімності.

З метою розвитку компонентів саногенного мислення в межах дослідження було розроблено та апробовано психокорекційну програму із

застосуванням проєктивних технологій — метафоричних асоціативних карт (МАК). Програма мала ресурсно орієнтований характер і була спрямована на розвиток рефлексії, когнітивної гнучкості та смислового переосмислення досвіду.

Робота включала три сесії.

Перша сесія — «Моя опора». Спрямована на усвідомлення внутрішніх і зовнішніх ресурсів, формування відчуття підтримки та зміцнення внутрішнього локусу контролю.

Друга сесія — «Ключ до моєї унікальності». Передбачала виявлення обмежувальних переконань і патогенних когнітивних схем, розвиток альтернативного бачення ситуацій та прийняття власного потенціалу.

Третя сесія — «Погляд у майбутнє». Орієнтована на формування позитивної життєвої перспективи, смислове переосмислення досвіду та зниження тривожності щодо невизначеності майбутнього.

Застосування метафоричних асоціативних карт створювало умови для безпечної рефлексії, символізації переживань і трансформації патогенних установок у більш адаптивні та саногенні способи осмислення досвіду.

Апробація психокорекційної програми розвитку компонентів саногенного мислення продемонструвала переважно структурні зрушення у системі когнітивно-емоційної регуляції за умов відносної стабілізації інтегральних показників. За шкалою психологічної стійкості (CD-RISC-10) зафіксовано позитивну тенденцію до зростання резильєнтності ($\Delta X_{\text{сер}} = 1,48$), однак статистично значущих змін не виявлено ($p > 0,05$). Аналогічна динаміка спостерігається щодо інтегрального показника психологічного благополуччя ($\Delta X_{\text{сер}} = 0,42$; $p > 0,05$), що дозволяє говорити про стабілізаційний ефект втручання та підтримку внутрішньої цілісності в умовах тривалого стресу.

Найбільш виражені зміни відзначено у структурі когнітивно-емоційної регуляції (CERQ). Виявлено статистично значуще зниження дезадаптивних стратегій ($p \leq 0,05$): зменшилися показники румінації, катастрофізації, самозвинувачення та звинувачення інших. Середній рівень дезадаптивних стратегій знизився приблизно на 8 % від вихідного значення. Водночас адаптивні стратегії залишилися стабільними, що може пояснюватися ефектом «стелі», оскільки їх вихідний рівень уже був відносно високим.

Якісний контент-аналіз методики «Незакінчені речення» підтвердив перебудову смислової організації досвіду: після втручання зменшилася частота деструктивних смислових кодів (агресія, уникання, тривога) та збереглося домінування конструктивних категорій — соціальної підтримки, ресурсів, дії та смислотворення. Відповіді стали менш емоційно напруженими та більш збалансованими.

Отримані результати свідчать, що розвиток саногенного мислення проявляється не стільки у різкому зростанні інтегральних показників, скільки у трансформації регуляторних механізмів, зниженні патогенних когнітивних схем і підтримці адаптаційної рівноваги в умовах воєнної невизначеності

Представлені дані дозволяють рекомендувати психокорекційну програму розвитку саногенного мислення для використання в закладах фахової передвищої та вищої освіти як засіб профілактики хронізації стресу в умовах воєнної невизначеності. Програма також може бути адаптована для роботи з учнями старших класів (10–11-х) та підлітковою молоддю, оскільки у цьому віковому періоді особливо актуальними є процеси формування світогляду, життєвих орієнтацій і способів осмислення складного досвіду.

Програму доцільно впроваджувати у форматі малих груп із ресурсно орієнтованим підходом та обов'язковим дотриманням принципів психологічної безпеки. Використання метафоричних асоціативних карт є

ефективним інструментом розвитку рефлексії, когнітивної гнучкості та смислового переосмислення досвіду без прямої ретравматизації.

З огляду на стабілізаційний характер виявлених змін, доцільним є розширення програми до 5–6 сесій або впровадження підтримувальних зустрічей, спрямованих на закріплення саногенних механізмів мислення та посилення довготривалого ефекту.

Програма може застосовуватися:

- у роботі практичних психологів закладів освіти;
- у межах адаптаційних курсів для студентської та шкільної молоді;
- як складова програм психосоціальної підтримки в умовах кризових ситуацій.

Список використаних джерел

1. Вища освіта України в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення: виклики і відповіді : наук.-аналіт. доповідь / В. Г. Кремень та ін.; за заг. ред. В. Г. Кременя. – Київ : Педагогічна думка, 2023. – 172 с.

2. Гільман А. Ю. Саногенне мислення як чинник протидії емоційному стресу в навчальній діяльності студента // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія і педагогіка». – 2014. – Вип. 30. – С. 43–49.

3. Смольська Л. М. Емоційно-образний процесінг – інноваційний метод сприяння ментальному здоров'ю дітей та молоді в освітніх умовах // Перспективи та інновації науки. Серія «Психологія». – 2025. – № 5 (51). – С. 2280–2292.

4. Стаднік А. В., Мельник Ю. Б. Шкала життєстійкості Коннора–Девідсона : метод. посіб. (укр. версія). – Харків : ХОГОКЗ, 2025. – 12 с.

Modern Science: Interdisciplinary Strategies and Sustainable Development. Proceedings of International Scientific and Practical Conference. March 6, 2026 in University of Vienna, Vienna, Austria.

5. Garnefski N., Kraaij V. The Cognitive Emotion Regulation Questionnaire: Psychometric features and prospective relationships with depression and anxiety in adults // *European Journal of Psychological Assessment*. – 2007. – Vol. 23, No. 3. – P. 141–149.

Вінник Наталія Дмитрівна, кандидат психологічних наук, старший викладач, Київський столичний університет ім.Бориса Грінченка

Лєпкова Анна Максимівна, студентка, Київ

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ ДО ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЗМІН

Актуальність дослідження полягає в тому, що в умовах сучасного стрімкого розвитку бізнесу та високої динамічності ринкового середовища організаційні зміни є необхідністю для забезпечення конкурентоспроможності підприємств. Крім того, розуміння психологічних механізмів адаптації є важливим для формування систем підтримки персоналу під час змін, включаючи програми навчання, коучинг, психологічну підтримку та мотиваційні інструменти. Це сприяє не лише зменшенню негативних емоційних реакцій, а й підвищенню залученості працівників, розвитку їх професійних компетенцій та готовності до майбутніх трансформацій.

Проблемою психологічної адаптації персоналу до організаційних змін опікувалися багато зарубіжних та вітчизняних вчених, зокрема М. Heuvel, E. Demerouti, A. Bakker, W. Schaufeli, К. Процак, Л. Романів та Є. Діденко та ін. Так, М. Heuvel, E. Demerouti та A. Bakker, досліджували роль психологічних ресурсів працівників, зокрема «meaning-making» та залученості до роботи (work engagement), у процесі адаптації до змін у організації.

Серед українських науковців К. Процак та Л. Романів аналізували психологічні аспекти адаптації персоналу, зокрема роль емоційного інтелекту та особистісних характеристик у процесі пристосування працівників до умов організації. Є. Діденко розглядав адаптацію персоналу

як комплексний процес взаємного пристосування працівника та організації, підкреслюючи значення поетапного освоєння ролей та організаційних вимог. Дослідження А. Василик та Р. Лемещука акцентували увагу на практичних методах адаптації, таких як наставництво, соціалізація, орієнтаційні програми, а також на психологічних чинниках, що визначають успіх адаптаційного процесу.

Разом із цим, на нашу думку, існуючих досліджень недостатньо для всебічного розкриття психологічних механізмів адаптації персоналу саме в умовах організаційних змін, що передбачають комплексні трансформації структури, технологій та корпоративної культури. Саме ця недостатність і спонукала обрати тему нашого дослідження, спрямованого на вивчення психологічних особливостей адаптації персоналу до організаційних змін.

Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що трапляються альтернативні терміни для позначення «організаційних змін», зокрема: «внутрішньофірмові зміни», «інноваційні зміни», «організаційні перетворення», «корпоративні зміни» та «внутрішньофірмові трансформації».

Особливу увагу заслуговує підхід О. Гусевої, яка розглядає організаційні зміни як перехідний, нестійкий стан системи, що виникає між двома її стійкими станами. Крім того, низка дослідників запропонувала аналізувати сутність категорії «зміни» з позицій змістового та процесного підходів. Така концепція отримала широке поширення, оскільки має значну цінність як з теоретичної, так і з практичної точки зору [2, с. 15].

Отже, організаційні зміни є комплексним процесом, спрямованим на підвищення ефективності діяльності та конкурентоспроможності підприємства. Вони охоплюють різні рівні та елементи організації, включаючи систему, структуру та персонал, і залежать від внутрішніх та зовнішніх факторів розвитку компанії. Ефективне впровадження змін

передбачає узгодження стратегічних цілей із трансформацією процесів, ресурсів та управлінських практик, що забезпечує стійкий розвиток організації.

Щодо визначення психологічної адаптації у сучасних дослідженнях, то вона охоплює як механізми пристосування, так і результати цього процесу, підкреслюючи його динамічний характер, що передбачає постійне коригування поведінки у відповідь на зміни у зовнішньому середовищі [1].

Сутність психологічної адаптації полягає у підтриманні динамічної рівноваги між внутрішніми потребами, ціннісними орієнтирами та ресурсами особистості та зовнішніми вимогами соціального, професійного та культурного середовища, у якому функціонує індивід. В наукових дослідженнях наголошується, що здатність до психологічної адаптації є ключовою характеристикою психологічної стійкості та передумовою успішного функціонування індивіда у сучасних динамічних та складних умовах життя [7].

Науковці виділяють різні види психологічної адаптації залежно від сфери діяльності особистості. Навчальна адаптація передбачає пристосування до освітніх вимог, організаційних правил навчального процесу, програмних матеріалів та очікувань викладачів. Вона характеризується розвитком навчальних стратегій, умінням організувати час та формувати мотивацію до навчання. Професійна адаптація охоплює процеси освоєння професійних ролей, засвоєння професійних норм, вимог роботодавців та специфіки трудової діяльності [6].

Зазначимо, ключовим чинником успішної адаптації є особистісна структура індивіда. До неї відносять стресостійкість, здатність до саморегуляції, мотиваційні ресурси, когнітивну гнучкість, уміння вирішувати конфліктні ситуації та розвивати соціальні навички. Дослідження показують, що ці характеристики дозволяють особистості

швидше інтегруватися у нове середовище та адаптуватися до зміни умов [3; 8].

Соціальні чинники відіграють не менш важливу роль у процесі адаптації. Підтримка сім'ї, колективу, наставників та друзів створює психологічний ресурс для подолання труднощів та зменшує рівень тривожності. Дослідження свідчать, що соціальна підтримка є критичною для адаптації студентів, мігрантів та внутрішньо переміщених осіб, оскільки вона сприяє розвитку почуття безпеки та підвищує ефективність взаємодії в соціальному середовищі [7].

Отже, психологічна адаптація особистості формується під впливом низки взаємопов'язаних чинників, які можна умовно поділити на особистісні, соціальні, культурні та ситуаційні. Вона забезпечує ефективне функціонування особистості у різних сферах життя, підтримує психоемоційне благополуччя та сприяє розвитку внутрішніх ресурсів особистості.

Важливим аспектом є тимчасовий характер адаптації: процес може бути як поступовим, так і швидким, залежно від індивідуальних ресурсів та темпу змін. Поступова адаптація зазвичай є більш ефективною, оскільки дозволяє особистості поетапно освоювати нові вимоги та знижувати психологічне навантаження [10].

Слід також враховувати мотиваційні чинники адаптації. Працівники, які мають високу внутрішню мотивацію, демонструють більшу готовність до змін і активніше застосовують когнітивні та поведінкові стратегії адаптації [5].

Стратегії психологічної адаптації включають навчання новим професійним навичкам, формування підтримуючих соціальних контактів, розвиток навичок саморегуляції та активне залучення до процесу змін [4].

Узагальнюючи, можна констатувати, що розуміння особливостей психологічної адаптації до організаційних змін має критичне значення для підвищення ефективності роботи персоналу, стабілізації психологічного клімату та забезпечення успішного впровадження трансформацій у будь-якій організації.

Таким чином, теоретичний аналіз підтверджує, що психологічна адаптація персоналу до організаційних змін є складним багатофакторним процесом, який визначається взаємодією когнітивних, емоційних та поведінкових компонентів, а також особистісних, соціальних, культурних і ситуаційних чинників. Урахування цих аспектів у практичній діяльності дозволяє підвищити ефективність управління змінами, забезпечити стійкість працівників до стресових ситуацій та сприяти стабільному розвитку організації.

Ключові слова: психологічна адаптація, персонал, організація, організаційні зміни.

Список використаних джерел

1. Блажівський М. І. Поняття адаптації у сучасній науковій літературі // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія психологічна). Львів : ЛДУВС, 2014. 239 с.
2. Гусєва О. Ю. Управління стратегічними змінами : теорія і прикладні аспекти : Монографія / О. Ю. Гусєва – Донецьк : «Ноулідж», 2014. – 395 с.
3. Ільчук Т. П. Психологічна адаптація особистості в умовах довготривалого стресу : кваліфікаційна робота. Київ : КНУ, 2025. 98 с.
4. Нікітіна, І. В. Психологічна адаптація працівників органів внутрішніх справ у процесі професійної підготовки / І. В. Нікітіна // Актуальні проблеми управління у сучасний період розвитку державності

України : Всеукраїнська науково-практична конференція. - 2008. - С. 333-336.

5. Процак К. В., Романів Л. В. Психологічні аспекти адаптації персоналу організації. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2016. 243 с.

6. Шиделко А. В. Психологічні чинники професійної адаптації особистості // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія психологічна). Львів, 2016. 102 с.

7. Шинкар М. Особливості соціально-психологічної адаптації та комунікації студентської молоді в сучасному медіасередовищі // Психологія. Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2022. 1. – С. 91-99.

8. Tajibayeva, Z., Abdullayeva, P., Ozgambayeva, R., & Aitenova, E. Investigation of Psychological Adaptation, Pedagogical Competence, and Adjustment to University Life Levels of Repatriate University Students. *Journal of Social Studies Education Research*, 2025, 16(1).

9. Turjanmaa, E., & Jasinskaja-Lahti, I. A comparative study of parental knowledge and adaptation of immigrant youth. *Comparative Migration Studies*, 2020, 8:47.

10. Vakola M., Petrou P. (eds.). *Organizational Change: Psychological Effects and Strategies for Coping*. Routledge, 2021.

Деміхова Світлана Василівна, викладач кафедри гуманітарних наук, Інститут психологічної підтримки, Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-6088-6195>

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ СПІЛКУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ І ВПЛИВ ГЕНДЕРНОЇ ПРИНАЛЕЖНОСТІ НА КОМУНІКАЦІЮ ТА ВЗАЄМОДІЮ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Гендерні аспекти спілкування є важливим елементом, що визначає взаємодію осіб у сучасному соціумі. Проблема взаємозв'язку між гендером і спілкуванням охоплює широкий спектр досліджень, що стосуються як внутрішніх соціальних процесів, так і впливу соціокультурних чинників на індивідуальні та групові взаємодії. У статті розглянуто основні аспекти гендерної ідентичності, гендерних стереотипів та їх впливу на комунікативний процес, а також роль гендерних ролей у формуванні стилю спілкування. Гендерний підхід у вихованні та освіті набуває важливого значення в контексті інтеграції України до світової спільноти, що визначає необхідність розвитку гендерної рівності в соціальних інституціях та комунікаційних практиках.

Гендерна приналежність безпосередньо впливає на спосіб спілкування, оскільки стереотипи щодо гендерних ролей можуть істотно змінювати поведінку та сприйняття учасниками комунікативного процесу повідомлень, адресованих їм. Як зазначає О. Кузьмук, «реалізація гендерного підходу у вихованні молодого покоління на сучасному етапі є вкрай необхідною, оскільки гендерна збалансованість в українському суспільстві є одним із чинників інтеграції України до світової спільноти» (Кузьмук, 2018, с. 118). Це стосується як виховання у родині, так і формування відповідних комунікативних норм у освітніх установах, де здобувачі освіти отримують

перші навички взаємодії на основі гендерних уявлень, що впливають на їхню професійну діяльність і соціальну адаптацію.

Одним із основних компонентів комунікативного процесу є гендерні стереотипи, які зумовлюють відношення до особистості в залежності від її статевої приналежності. У статті також розглядається, як ці стереотипи можуть викликати негативне ставлення до осіб, чия гендерна ідентичність не відповідає соціально усталеним уявленням про її роль у суспільстві. Це може призвести до соціальної ізоляції та обмеження в можливостях для самореалізації, оскільки індивіди часто відчують психологічний дискомфорт при відхиленні від стереотипних норм. У цьому контексті необхідно звернути увагу на важливість інклюзивного підходу в процесі комунікації, що дозволяє кожній особистості вільно висловлювати свою гендерну ідентичність без страху бути дискримінованою.

Також важливим аспектом є вплив гендерної ідентичності на спілкування. У статті зазначається, що відсутність відповідності між гендерною ідентичністю людини та суспільними уявленнями про її роль у соціумі може призвести до труднощів у процесі соціалізації. У зв'язку з цим, вкрай важливим є усвідомлення гендерних стереотипів та їх усунення через освіту та культурні практики. Не менш важливу роль у формуванні стилю спілкування відіграють гендерні ролі, які, з одного боку, допомагають створювати певний порядок взаємодії між особами, з іншого — можуть обмежувати особистісну свободу й можливості для самовираження.

Авторка статті наводить приклад того, як чоловічий та жіночий стилі спілкування відрізняються у своїх підходах до комунікації та прийняття рішень. «Чоловічий стиль спілкування зорієнтований на систему домінування: чоловікам притаманне завищене самооцінювання, самовпевненість, зосередженість на завданні, схильність до стереотипів у спілкуванні. Жінки репрезентують демократичний стиль спілкування: колегіальне прийняття рішень, заохочення до активності учасників

комунікативного процесу, що сприяє зростанню ініціативності співрозмовників, кількості нестандартних рішень» (Кузьмук, 2018, с. 119). Гендерні стереотипи, які передбачають розподіл ролей між чоловіками та жінками (чоловіки — лідери, жінки — опікунки), впливають на взаємодію між людьми, обмежуючи потенціал для різноманітних та рівноправних комунікацій.

Розуміння гендерних аспектів спілкування є важливим для розвитку інклюзивної культури, в якій кожна особистість має змогу реалізувати свій потенціал без обмежень, пов'язаних з її статевою ідентичністю. Усвідомлення і визнання різноманітних форм гендерної ідентичності дозволяє не тільки сприяти рівноправності в суспільстві, але й підвищити ефективність комунікаційних процесів у різних сферах життя, включаючи родинні відносини, професійне спілкування, а також взаємодію в публічних і онлайн-просторах.

Висновок, що можна зробити з аналізу гендерних аспектів спілкування, полягає в тому, що гендерні стереотипи та ролі мають суттєвий вплив на способи взаємодії між людьми. Це вимагає від нас змінити підхід до спілкування, щоб забезпечити рівні можливості для всіх членів суспільства, незалежно від їх гендерної ідентичності. Важливість підтримки інклюзивного підходу у спілкуванні є невід'ємною частиною розвитку демократичних норм у сучасному соціумі.

Список літератури

1. Кузьмук О. Гендерні аспекти спілкування особистості. 2018.
2. Розендорф С. Гендер і комунікація: підручник для студентів. Львів: Видавничий дім, 2005.
3. Шевченко Л. Стереотипи у гендерних дослідженнях. К.: Академвидав, 2003.

СЕКЦІЯ «ФІЛОЛОГІЯ ТА ЛІНГВІСТИКА»

Бец Юрій Іванович, кандидат педагогічних наук. доцент, старший викладач кафедри іноземних мов, Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький

Карпенко Анастатсія Тарасівна, курсант 3 курсу факультету ЗОСД, Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький

ФЕНОМЕНОЛОГІЯ НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ТУРЕЦЬКОМУ СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

Сучасні процеси глобалізації та інтенсифікація українсько-турецьких відносин у політичній та економічній сферах вимагають від фахівців не лише високого рівня лінгвістичної компетенції, а й глибокого розуміння позамовних чинників взаємодії. Турецька культура, яку Е. Голл класифікує як висококонтекстну, характеризується тим, що значна частка семантичного навантаження припадає не на вербальні символи, а на паралінгвістичні засоби, кінесику та контекстуальні обставини. Отже, системне вивчення невербальних маркерів є критично важливим для нівелювання комунікативних ризиків та запобігання деструктивним сценаріям під час міжкультурного діалогу.

Об'єктом дослідження виступає процес соціальної взаємодії в турецькому суспільстві, тоді як предметом є специфічні невербальні засоби — жестикуляція, мімічні патерни, проксеміка та інтонаційна мелодика — у поєднанні з їхньою етикетною інтерпретацією.

Невербальна поведінка в Туреччині детермінована традиційними цінностями, релігійним світоглядом та жорсткою соціальною ієрархією. Одним із найбільш специфічних аспектів турецької кінесики є багаторівнева система вираження згоди та заперечення. На відміну від західноєвропейського стандарту, де заперечення маркується горизонтальним хитанням голови, турецьке «ні» (*Hayır*) супроводжується різким підняттям брів та вертикальним рухом голови вгору. Цей жест часто підсилюється характерним палататильним клацанням язиком («тск»). Для представника низькоконтекстної культури така реакція може виглядати як вияв зверхності або роздратування, проте в турецькому коді це лише констатація відмови, позбавлена первісної негативної конотації.

Особливого значення набувають жести, що маркують категорію поваги (*saygi*). Традиційний ритуал цілування руки старшої за віком чи статусом особи з подальшим прикладанням її до власного чола є фундаментальним актом визнання соціальної архітекtonіки. У сучасному бізнес-середовищі цей архаїчний жест трансформувався у стриманіші форми, проте збереження «правила правої руки» залишається непорушним. Використання лівої руки для передачі візитівок, грошей чи подарунків сприймається як грубе порушення етикету, що коріниться в ісламських уявленнях про ритуальну чистоту.

Проксемічна складова спілкування в Туреччині відзначається тенденцією до скорочення фізичної дистанції. У моногендерних групах тактильний контакт (обійми, дотики до плеча) є індикатором високого рівня довіри та соціальної солідарності. Натомість у міжгендерній комунікації дистанція суттєво збільшується, а будь-яка ініціатива фізичного контакту, включно з рукостисканням, належить виключно жінці. Порушення цих неписаних кордонів може бути інтерпретовано як вияв агресії або етичної некомпетентності.

Окрему увагу в межах дослідження слід приділити феномену «комунікативних табу». Семантична трансформація звичних рухів у турецькому просторі часто стає джерелом серйозних непорозумінь. Прикладом такої десемантизації є жест «ОК» (кільце з пальців): у Туреччині він вважається вульгарним і сприймається як груба персональна образа.

Більш тонким науковим прикладом є жест «клацання підборіддям» (або проведення нігтем великого пальця по верхніх зубах із легким рухом голови). Якщо в деяких середземноморських культурах це може означати відсутність чогось, то в Туреччині цей жест виражає абсолютне, іноді зухвале заперечення або фразу «ти нічого від мене не отримаєш». Використання подібної міміки в офіційному дискурсі є неприпустимим.

Так само демонстрація подошви взуття під час сидіння (наприклад, у позі «нога на ногу») розцінюється як акт публічного приниження співрозмовника. Оскільки стопа вважається «низькою» частиною тіла, спрямування її на іншу людину маркується як вияв гордині та зневаги до статусу партнера. Навіть тримання рук у кишенях під час розмови кодується як «laşkalık» — деструктивна розслабленість, що свідчить про відсутність виховання.

Паралінгвістичний вимір комунікації також відіграє роль регулятора. Висока експресивність, використання специфічних вигуків (*nidalari*), таких як «Allah Allah!» чи «Maşallah!», є не просто емоційним шумом, а інструментом підтвердження щирості намірів та активної участі у процесі переговорів.

Отже, невербальна система Туреччини — це складна знакова мережа, що базується на трьох стовпах: ієрархічності, емоційній експресивності та релігійній традиції. Вона не просто супроводжує вербальний потік, а часто виступає домінантним носієм смислів. Успішна взаємодія з представниками цієї культури вимагає від дослідника та практика навичок глибокої

інтерпретації кінесичних сигналів та суворого дотримання етикетних обмежень, що є запорукою побудови стабільних міжкультурних зв'язків.

Список використаних джерел

1. Галик В. Міжкультурна комунікація: Туреччина — Україна. Львів : Світ, 2019.
2. Грицак О. М. Етикетні норми та невербальні засоби спілкування в країнах Близького Сходу. Київ : НАН України, 2021.
3. Прушковська І. В. Особливості турецького мовленнєвого етикету. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2013. (Номер випуску чи сторінки варто уточнити для повноти посилання).
4. Cordan N. *Gestures and Body Language in Turkish Society*. Istanbul : Istanbul University Press, 2018.
5. Gökmen A. *Cultural Intelligence and Business Communication in Turkey*. 2015. (Бажано вказати видавництво або тип видання, наприклад: *Journal of Business Studies*).
6. Hall E. T. *Beyond Culture*. New York : Anchor Books, 1976.
7. Lewis R. D. *When Cultures Collide: Leading Across Cultures*. Boston, 2006.

Бушкова Вікторія Вікторівна, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри теорії і практики перекладу та іноземних мов, Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова, Черкаси, Україна

Киlivник Костянтин Володимирович, студент-магістрант, група ПР-01м, факультет права та гуманітаристики, Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова, Черкаси, Україна

СЕМАНТИЗАЦІЯ РЕАЛІЙ В ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ АМЕРИКАНСЬКОЇ ПРОЗИ ХХ СТ.

Проблема відтворення культурно залежних значень у художньому перекладі завжди була центральною в перекладознавстві. Особливо це стосується американської прози ХХ століття – епохи інтенсивних соціальних, політичних і культурних трансформацій, які вплинули на художню мову, стилістичні модуси й семантичні контексти текстів. Семантизація – це процес надання сенсу текстовим елементам, що виходить за межі формального значення слова чи виразу в перекладі є ключовою для передачі реалій оригіналу.

Мета дослідження – розглянути основні підходи, проблеми та практики семантизації реалій у перекладі художніх творів американських письменників ХХ століття, а також проаналізувати конкретні приклади та стратегії, які застосовують перекладачі.

У перекладознавстві художні тексти розглядаються не лише як мовна передача інформації, а й як культурно-семантичні системи, що несуть у собі реалії, притаманні певній національній культурі. Особлива складність перекладу художніх творів полягає саме у відтворенні реалій як культурно-специфічних одиниць, що не мають прямих еквівалентів у мові реципієнта. Щодо теоретичних засад семантизації у перекладі, ми

пропонуємо проаналізувати реалію як перекладну категорію. Термін «реалія» означає мовну одиницю, що позначає предмет, явище чи подію, характерні для певної культури і не завжди мають прямі аналоги в іншій. У художньому тексті реалії створюють культурний контекст, допомагаючи читачеві зрозуміти історичну, соціальну та культурну специфіку світу твору.

Реалія – це поняття, предмет або явище, що існує в конкретній культурі і може бути малозрозумілим або невідомим для представників іншої культури. У художній літературі реалії функціонують не лише як фонові деталі, а як важливі елементи смислу твору. Переклад реалій - це не механічне відтворення термінів, а творче рішення, яке враховує:

- 1) культурний контекст;
- 2) комунікативну функцію оригіналу;
- 3) сприйняття читача цільової культури.

Семантизація - це процес розгортання смислів, що містяться в оригінальному тексті, для цільового мовного та культурного середовища. Вона передбачає: пояснення культурно-специфічних елементів; адаптацію семантичних значень; збагачення тексту контекстуальною інформацією. Це часто реалізується через пояснювальні примітки, переклад з коментарем, лексичні кальки тощо. За Жаком Дерріда та іншими постструктуралістами, переклад є не стільки мовним актом, скільки інтеркультурною трансакцією [3]. Він відкриває “інше” значення, яке потребує інтерпретації для отримання адекватного сенсу у новому культурному середовищі.

Стосовно специфіки американської прози ХХ століття ми можемо впевнено стверджувати, що американська література цього періоду характеризується: 1) пошуковістю і модерністськими експериментами; 2) соціальною тематикою (расизм, депресія, війни); 3) широким спектром діалектів та регіональних мовних особливостей; 4) використанням численних культурних реалій (від поп-культури до політичних фактів) тощо.

Ці особливості створюють значні складнощі для перекладача, що прагне зберегти не лише сюжет та стиль, а й змістові навантаження. Американські реалії можна класифікувати так:

1. *Історичні та політичні реалії*: назви подій, періодів, постатей, що відіграють роль у сюжеті (наприклад: Друга світова війна, Громадянські права, Велика депресія, ім'я Ф. Д. Рузвельт тощо).

2. *Соціально-культурні реалії*: побутові явища (поп-культура, музичні жанри, марка автомобіля; соціальні проблеми (расизм, масова безробіття); культурні коди (можливі алюзії до фільмів, пісень, традицій).

3. *Лінгвістичні та регіональні реалії*: діалекти, сленг, ідіоми, наприклад: Southern drawl у творах Вільяма Фолкнера, афроамериканський сленг у «Тоні Моррісон».

4. *Інституції та суспільні структури*: реалії, що мають соціальну або політичну вагу: судова система, поліція, забезпечення соціальних програм.

Перекладачі застосовують різні *стратегії* у залежності від текстового контексту, цільової аудиторії та перекладної політики.

1. *Калькування як збереження структури оригінального виразу з мінімальною адаптацією*. Приклад: англ. *Thanksgiving* → укр. *День подяки*. Перевага: точність. Недолік: не завжди відтворює культурне навантаження (традиції святкування можуть бути невідомі).

2. *Лексичний замісник* – заміна реалії на відповідник із культурою перекладу. Приклад: англ. *baseball* → укр. *американський бейсбол / національна гра*. Тут важливо зберігати відсилання до оригінальної культури.

3. *Пояснювальний переклад* - введення додаткової інформації у текст або у вигляді примітки. Приклад: англ. *High School Prom* перекладено як «шкільний випускний бал (традиційне американське свято для

старшокласників)». Такий підхід забезпечує розуміння, але може розривати текстову динаміку.

4. *Транслітерація з коментарем* - передача самобутньої назви у вигляді оригінального слова (ім'я, бренд, місце). Приклад: *Route 66* → *Роут 66* (дорога, що символізує дух подорожей у США). Цей прийом дозволяє зберегти "колерит", але потребує пояснення для цільового читача.

Безумовно, є проблеми семантизації, прикладами якої є:

- *діалекти та сленг*: Фолкнер (*Southern drawl*), Моррісон (*AAVE*) - передані через стилістичну адаптацію і лексичні заміники;

- *соціальні та поп-культурні алюзії*: Селінджер (*Catcher in the Rye*) - потребує пояснень для українського читача.

- *історичні реалії*: Стейнбек (*The Grapes of Wrath*) - економічні та соціальні явища передані метафорично.

У романах Вільяма Фолкнера діалекти на півдні США є невід'ємною частиною смислу твору. Переклад таких фрагментів вимагає: збереження відмінностей мовних пластів і адаптації так, щоб не викликати неправильних асоціацій у читача. Наприклад, англійський текст: "*He spoke with the slow drawl of Mississippi country folk*". Прямий переклад: «Він говорив повільним південним діалектом міссісіпських селян». В цьому випадку перекладач може: 1) зберегти нейтральну українську мову з поясненням: «Він розмовляв повільно, характерною для сільської міссісіпської говірки (південний діалект)»;

2) використати регіоналізми або специфічну мову: «Він тараторив так повільно, ніби прилипла до слів тягуча південна говірка». Другий варіант наближає читача до колориту, але ризикує відтворити неправильні культурні конотації.

У романах ХХ століття часто зустрічаються алюзії до музичних жанрів, фільмів, традицій. Наприклад: *He put on his leather jacket, feeling like a real James Dean.*” Характерна метафора, що апелює до ікони американської поп-культури. У перекладі: «Він одягнув шкіряну куртку, відчуваючи себе справжнім Джеймсом Діном» - зберігає алюзію, але може вимагати примітки для тих, хто не знає цього культурного символу.

У творах про Велику депресію (The Great Depression) чи Другу світову війну, автори передають не лише фактичне, але й емоційно-соціальне значення подій. Наприклад, *The Grapes of Wrath* Джона Стейнбека - роман про депресію, міграцію фермерів, соціальну несправедливість. У перекладі: *The Grapes of Wrath* → *Грона гніву*. Назва є алюзією до біблійного образу («виноград гніву» - суд Божий), і перекладач має передати не лише назву, а й її семантичну навантаженість. Часто робиться епіграфічний коментар чи примітка, що пояснює біблійний контекст.

Взагалі, переклад реалій є не просто передачею інформації, а герменевтичною інтерпретацією тексту. Перекладач стає співтворцем смислу: він має зважати на стилістичне, емоційне, культурне забарвлення текстових одиниць. Цей процес можна розглядати через призму:

- * семіотичного підходу - реалії як знаки культури;
- * функціонального перекладознавства - орієнтація на функцію тексту у приймаючій культурі;
- * ситуативного підходу - залежність від контексту.

Перекладач постійно стоїть перед вибором між максимально точною передачею культурно-специфічного значення (адекватність) і створенням природного тексту, який легко сприймається цільовим читачем (читабельністю). Іноді варто застосувати пояснення; іноді обмежитися адаптацією, щоб не перевантажити текст. У художньому тексті реалія може мати багаторівневе значення. Якщо воно не пояснене явно, перекладач

повинен інтерпретувати його на основі стилістичних і тематичних сигналів. Чим більша відстань між культурами, тим складніше відшукати еквівалент. Американські реалії ХХ століття часто містять алюзії до політичних, соціальних подій, що не мають прямих аналогів у цільовій культурі. На прикладах конкретних творів ми можемо переконатися у вищезазначеному.

Ернест Хемінгуей “The Old Man and the Sea”. У цьому творі багато культурних елементів, пов’язаних із рибальством на Кубі, традиціями, морською термінологією. Приклад: “*The marlin moved with extraordinary power, and it increased his respect*”. Це з одного боку опис рибини, а з іншого - символ мужності й гідності. Український переклад має передати і фактичний зміст, і символічні відтінки: «Марлін рухався з надзвичайною силою, що ще більше примножувало його повагу». Тут збережено не лише факт, а й ціннісний аспект.

Дж. Д. Селінджер “The Catcher in the Rye”. Цей роман насичений американським сленгом, соціальними кодифікаціями. Фраза: “*It killed me.*” у певному контексті означає “це мене дуже вразило/розсмішило”. Прямий переклад: «Це мене вбило» буде буквальним і неправильним. Адекватніше: «Я просто розірвався від сміху». Цей випадок ілюструє, як важлива семантизація для збереження функції вислову.

Таким чином, дослідження семантизації реалій у перекладі продовжує розвиватися у таких напрямках як: 1) порівняльний аналіз перекладів різних епох і перекладачів (як змінювалася стратегія семантизації);

2) використання цифрових корпусів для статистичного аналізу перекладів;

3) емпіричні дослідження читачів-реципієнтів (як сприймається семантична адаптація);

4) міждисциплінарний підхід із культурологією, соціолінгвістикою, когнітивною наукою.

Отже, семантизація реалій у перекладі художньої прози - це багатовимірний процес, що вимагає від перекладача не лише мовних знань, а й глибокого розуміння культури оригіналу та культури перекладу. У випадку американської прози ХХ століття цей процес особливо значущий через багатство культурно-історичних, соціальних і мовних контекстів. Ефективна семантизація може забезпечувати максимальну адекватність переданої інформації; збереження художніх і емоційних відтінків; культурну релевантність тексту для цільової аудиторії. Це не механічний, а творчий і інтерпретативний акт, що становить серце перекладацької практики.

Список використаних джерел

1. Bassnett, Susan (2002). *Translation Studies*. London; New York: Routledge, 176 p. URL: https://archive.org/details/translationstudi0000bass_q2v2
2. Steiner, George (1992). *After Babel: Aspects of Language and Translation*. Oxford University Press,
3. Munday, Jeremy (2016). *Introducing Translation Studies: Theories and Applications*. Fifth Edition. Milton Park; New York: Routledge, 2016. 357 p.

Галченкова Марія Євгенівна, старший викладач кафедри іноземних мов, Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, здобувач PhD ступеню

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У сучасному світі, який характеризується швидким розвитком технологій та їх інтеграцією у всі сфери людської діяльності, цифрові технології (ЦТ) відіграють ключову роль у трансформації навчального процесу. Використання ЦТ у навчанні стає необхідною умовою для підвищення якості освіти, забезпечення доступу до знань та розвитку інноваційних методів навчання. ЦТ включають широкий спектр технологій, таких як комп'ютери, інтернет, мультимедійні засоби, мобільні пристрої та спеціалізоване програмне забезпечення, що використовуються для збору, обробки, зберігання та поширення інформації.

Цифрові технології у навчанні мають величезний потенціал для покращення доступу до освітніх ресурсів, створення інтерактивного та індивідуалізованого навчального середовища, а також сприяють розвитку критичного мислення, творчості та комунікативних навичок студентів. Вони дозволяють впроваджувати нові педагогічні підходи, такі як дистанційне навчання, змішане навчання, електронні курси та інші форми, що роблять навчальний процес більш гнучким та ефективним.

Цифрові технології (ЦТ) – це сукупність методів, засобів і прийомів, що використовуються для добору, опрацювання, зберігання, подання, передавання різноманітних даних і матеріалів, необхідних для підвищення ефективності різних видів діяльності.

ЦТ – це технології опрацювання інформації за допомогою комп'ютера та телекомунікаційних засобів. Впровадження ЦТ в навчальний процес стимулює інтерес до навчальної діяльності, сприяє формуванню логічного та творчого мислення, сприяє розвитку здобувачів освіти та формуванню інформаційної культури.

Для навчального спрямування активно використовуються ЦТ в пошуку та отриманні додаткової інформації; розширення та поглиблення знань з використанням системи Інтернет, більш повного задоволення особистісно-орієнтованих запитів здобувачів освіти; формування та закріплення навичок, прийомів, способів, умінь їх застосування.

Напрямки використання ЦТ на заняттях з іноземної мови:

- використання Інтернету;
- виконання будь-якого творчого завдання;
- використання на заняттях мультимедійних можливостей комп'ютерної техніки, що виступає наочним матеріалом [1, с. 2].

Цифрові технології (ЦТ) полегшують процес навчання завдяки кільком вагомим причинам, які роблять освіту більш ефективною, інтерактивною та доступною. По-перше, ЦТ надають здобувачам освіти доступ до величезної кількості навчальних матеріалів, електронних підручників, наукових статей та онлайн-курсів. Це дозволяє здобувачам освіти отримувати знання з різних джерел, порівнювати інформацію та поглиблювати свої знання [3, с. 109]

По-друге, використання мультимедійних засобів, таких як відео, аудіозаписи, інтерактивні презентації та симуляції, робить навчальний процес більш захоплюючим та інтерактивним. Здобувачі освіти можуть брати участь у віртуальних лабораторіях, тренажерах та інтерактивних завданнях, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

По-третє, ЦТ дозволяють адаптувати навчальні програми до індивідуальних потреб і рівня знань кожного здобувача освіти.

Використання онлайн-платформ та додатків дозволяє тим, хто навчається працювати у своєму темпі, отримувати зворотний зв'язок та вдосконалювати свої навички. Четвертий важливий аспект полягає у забезпеченні можливості спілкування та співпраці. Інтернет та соціальні мережі надають можливість студентам спілкуватися з викладачами, однокласниками та експертами з усього світу. Це сприяє розвитку комунікативних навичок, обміну досвідом та створенню спільних проєктів [2].

П'ятий аспект, зручність і мобільність, дозволяє здобувачам освіти вчитися в будь-якому місці і в будь-який час завдяки використанню мобільних пристроїв та додатків. Це особливо корисно для дистанційного навчання та самостійного освоєння матеріалу, що підвищує гнучкість навчального процесу. Шостий аспект стосується ефективного оцінювання. ЦТ дозволяють автоматизувати процеси тестування та оцінювання знань. Онлайн-тести та спеціалізоване програмне забезпечення допомагають швидко і об'єктивно оцінювати рівень знань здобувачів освіти, виявляти слабкі місця та надавати рекомендації для покращення.

Останній аспект включає збереження і поширення знань. Використання електронних бібліотек, баз даних та хмарних сервісів дозволяє зберігати великі обсяги інформації та ділитися ними з іншими. Це сприяє збереженню знань та забезпеченню доступу до них для широкого кола користувачів.

Таким чином, ЦТ значно полегшують процес навчання, роблячи його більш ефективним, доступним, інтерактивним та зручним для студентів та викладачів. Використання сучасних технологій у навчанні сприяє підвищенню якості освіти та розвитку ключових навичок, необхідних у сучасному світі.

Список джерел

1. Жук О. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у вивченні економіки : дис. ... д-ра філософії в галузі педагогіки. Київ, 2016. 2 с.
2. Василик, М. С., Яциняк, О. П., & Орендарчук, О. Л. (2025). Використання цифрових технологій у навчанні іноземним мовам: дослідження ефективності та викликів. Педагогічна Академія: наукові записки, (17). <https://doi.org/10.5281/zenodo.15213717>
3. Калініченко Т. М. Використання цифрових технологій в навчанні іноземних мов: виклики сучасності / Т. М. Калініченко // Сучасні методики навчання іноземних мов і перекладу в Україні та за її межами : матеріали III Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., Переяслав, 3 груд. 2021 р. / Ун-т Г. Сковороди. – Переяслав, 2021. – С. 109–110.

СЕКЦІЯ «ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВО»

Martyshyn Denys Serhiiovych, Doctor of Public Administration, Candidate of Sciences in Theology, Professor, Head of the Department of Theology and Christian Communication, Interregional Academy of Personnel Management, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0002-2770-7757>

Bogdanenko Anatoliy Ivanovych, Candidate of Sciences in Public Administration, Director of the Educational and Scientific Institute of Social Sciences at the Kyiv University of Aviation and Information Technologies, Associate Professor of the Department of Public Administration, Doctoral Student at the State University "Zhytomyr Polytechnic", <https://orcid.org/0000-0003-0758-5809>

PHILOSOPHY OF PUBLIC ADMINISTRATION: SPIRITUAL AND VALUE-BASED PRINCIPLES OF PUBLIC ADMINISTRATION SCIENCE

The theoretical relevance of solving the problem of integrating Christian theology into public administration is primarily because, firstly, the insufficient definition of the significant role of religion in the formation of spiritual values of the modern world, and secondly, the conceptual approaches and values of Christian theology have not yet become the object of a comprehensive systematic study of domestic public administration science. Accordingly, theology, Christian values, and spiritual ideas of the social teaching of Christianity have not found adequate coverage in the scientific literature on the issues of public administration. From the history of the Christian church, it is known that the scientific understanding of the spiritual values of Christianity (spiritual ideals, morality, ethics, asceticism, spirituality) and the value orientations of the philosophy of public administration were formulated by many church hierarchs, theologians, and

Modern Science: Interdisciplinary Strategies and Sustainable Development. Proceedings of International Scientific and Practical Conference. March 6, 2026 in University of Vienna, Vienna, Austria.

religious thinkers in Europe. The spiritual approaches of Catholic theology to political issues have become a symbol of Christianity's spiritual influence on European culture and history. The social teaching of the Catholic Church about God, man, the world, and society has, in a certain way, formed the traditional value-based justification of the main principles of public administration. The values of humanism, respect for man, human dignity, and freedom, thanks to Christian theology (anthropology), have gradually become the guidelines for public administration that combines religion and science.

"Without awareness of the foundations of social actions, ways to support the moral potential of the individual, and the importance of the symbolic component of social communication, modern management is impossible, including in the public sphere. Moreover, the ultimate goal of public governance is a system of social relations, the laws and factors of development of which must be known to an educated civil servant, and such knowledge is concentrated in research in the humanities" [3, p. 53].

The urgent aspects of Christian theology, which concern the issues of theological scientific approaches to public administration, are fragmentarily covered in encyclicals, instructions, appeals, and spiritual messages of the Roman popes. The Catholic Church proceeds from the fact that Christian spiritual values, spiritual ideas and social concepts of theology can create a value foundation of public administration science about the state, man, humanism, values and morality. The preservation of the freedom and dignity of a person who received his freedom from God depends on the spiritual values of Christianity.

Values have no meaning if there is a lack of absolute love, dignity and respect for man. Thus, the state establishes civil peace and concludes social agreements, the basis of which are the norms of biblical revelation and the truth of God, affirming the right of man to freedom, dignity and creativity as the unity of the created nature of man. A state arises, the purpose of which is to affirm love,

Modern Science: Interdisciplinary Strategies and Sustainable Development. Proceedings of International Scientific and Practical Conference. March 6, 2026 in University of Vienna, Vienna, Austria.

unity, law, understanding, humanism and solidarity of the whole world. In the light of Christian doctrine, the authoritarian pagan state (the monster-Leviathan) must get rid of the suicidal element of hatred, struggle, discord and death.

Christian theology helps scientists to explore the spiritual, value and metaphysical nature of the science of public administration [1-2; 5; 7-8]. The spiritual mission of political elites, state leaders, politicians, leaders of public opinion, spiritual-religious, cultural-historical conditions and reasons for the emergence of the philosophy of public administration, as well as the prospects for the development of the interaction of the church, state and society, become the subject of scientific interdisciplinary research on Christian theology and public administration [8]. Current issues of the value principles of public administration, the place, role of the Christian church in the history, theory and practice of public administration science can become a generator of new spiritual ideas and scientific problems in public administration, which encourage a rethinking of the nature of religion and the ontological status of religious philosophy in modern science and society [3, p. 57]. "Philosophy of public administration is a relatively independent field of public administration knowledge that explores worldview, general theoretical, methodological and axiological problems, principles and foundations of the science and practice of public administration" [3, p. 56].

The theological works of the Protestant and Catholic worlds clearly formulate the main spiritual values on which the philosophical ideas of public administration were formed. The philosophy of public administration in the paradigm of Christian theology is grounded in the equality and dignity of people before God, personified in the equality of all before the law. Social justice, public good and the basic principles of humanism are important criteria for the effectiveness of public administration. This is constantly emphasized by authoritative Ukrainian scientists: "The values of democratically oriented public administration are solidarity, justice, human life and dignity, respect for it, etc." [3,

Modern Science: Interdisciplinary Strategies and Sustainable Development. Proceedings of International Scientific and Practical Conference. March 6, 2026 in University of Vienna, Vienna, Austria.

p. 372]. “It is precisely public administration knowledge, its methodology, that has a strong value influence. Values are, as a rule, objects of human orientations, desires and at the same time phenomena, processes, facts of reality that do not leave a person indifferent; they force him to act in a certain way. Values are beginning to play an increasingly important role in the development of both society and the state” [3, p. 93].

“The problem of socio-cultural values allows us to raise the issue of the methodology of studying the processes of state governance in a new way” [6, p. 74]. In particular, the rational paradigm of Christian theology stimulates a rethinking of the relations between the state, the church, and civil society. In our opinion, it is important to compare spiritual values, ideas, concepts, and approaches to the spiritual life of society in theology, state governance, political science, and sociology. “The derivation of the process of state goal-setting from the primary self-determination of the functional-value structure of society was demonstrated by the genesis of the theory of state governance, which reveals the dependence of the dynamics of its forms on the primary system of value orientations of society” [4]. Deeper awareness of the spiritual-historical, value-based, humanitarian, cultural and spiritual role of Christianity in socio-political processes, in management systems and mechanisms of state administration, increasing the social activity of church communities in the life of Ukrainian society and the global world will help in solving urgent issues of public administration, consolidating activities and relations. The spiritual and social functioning of the Christian church is connected with the relations between the state and civil society. The state of these relations, which arise between the participants in the process based on certain spiritual interests, values and ideas, reproduces the mechanisms of state administration [9]. In this sense, state power not only exercises its powers in relation to religious organizations, but also fulfills

Modern Science: Interdisciplinary Strategies and Sustainable Development. Proceedings of International Scientific and Practical Conference. March 6, 2026 in University of Vienna, Vienna, Austria.

certain obligations to man and the church community (freedom of speech, religion, implementation of social service, charity, education).

It is known that in the process of democratic development of the state and civil society, the volume of such responsibilities on the part of the state is constantly growing. Therefore, it is no coincidence that in modern public administration science, the interaction among the state, church, and society plays a significant role. Spiritual values and ideological concepts of such interaction are based on the fact that the best democratic results on the path of progressive social development can be achieved provided that the church, state and civil society cooperate as partners. As a result of democratic, transparent, and open interaction, a certain mutual influence also occurs. Thanks to this process, interdisciplinary connections are established between public administration and the social teachings of the church as a science. Scientists emphasize the possibility of dividing the mechanisms of public administration “into administrative (organizational and administrative), legal, economic, political, socio-psychological, moral and ethical or institutional, political, economic, cultural, legal (normative and regulatory), material and technical, budgetary and financial and spiritual (ideological)” [10, p. 166]. That is, when the church, state and society interact, state authorities seek consensus, understanding and constructive dialogue, and apply various mechanisms of public administration for this (socio-psychological, moral and ethical, spiritual and ideological).

In the interaction between the church and the state, various parties should be involved, but to achieve effective, fruitful interaction, state authorities should initiate constructive dialogue. It is then that the concept of “public involvement” is applied to issues of state formation, strengthening national security, development of religious activity in the sphere of humanitarian policy of the state, culture, education, and affirmation of morality and spirituality, when the authorities take certain steps to ensure that the public and religious organizations participate in

Modern Science: Interdisciplinary Strategies and Sustainable Development. Proceedings of International Scientific and Practical Conference. March 6, 2026 in University of Vienna, Vienna, Austria.

jointly solving problematic issues of culture and politics with them, that is, “participation of religious organizations, the public” is the result of the process of “involvement”. The philosophy of public administration, together with Christian theology, considers administrative problems from the angles of eternity, metaphysics, the common good, the principles of justice, freedom, and the spiritual and ideological influences on administrative processes, forecasting and prospects for public administration in the context of globalization. Of course, scientists proceed more from what should be in scientific theory or what is desirable in practice in the dialogue between church, state, and society than from the reality of certain contradictions and problems of interfaith life in Ukraine and the world [7-8].

We are convinced that the cultural-historical, spiritual-ideological, and social mission of the Christian church in public administration is to overcome the spontaneous, crisis-ridden, irrational, and inhumane nature of the modern stage of social development. Christian theology helps to ensure a holistic, harmonious, manageable and humane social policy of the state: “The social mission of the science of public administration is to theoretically substantiate the technologies of effective and humane nature of public administration. Ideally, it should be a science of the technology of democracy through the state and public administration. In its content, it is a science about the meaning and technology of achieving public administration goals” [3, p. 32]. Active and relevant development of interdisciplinary connections of public administration, philosophy and theology is a certain response to the challenges of the information society. The means of addressing this scientific problem are the application of general scientific and specialized methodologies, as well as humanitarian expertise in state projects, programs, action plans, and practical recommendations on the interaction among the church, state, and civil society.

Thus, the study of the mechanisms of public administration scientifically substantiates the influence of religion on state-building processes, culture and world history, which reflects the interaction of the church, state and civil society, all important elements of democratic development and governance, and also reveals the nature of the stable dependence of the development of the state and society on the spiritual values and ideas of Christianity, which allows us to consider Christian theology as an effective tool for understanding the real spiritual and social reality of modern man.

References

1. Bogdanenko A. I. Vplyv khrystyianskoi teolohii na istoryko-kulturni ta demokratychni chynnyky rozvytku ukrainskoho suspilstva [The influence of Christian theology on the historical, cultural and democratic factors of the development of Ukrainian society]. *Mizhrehionalna Akademiia upravlinnia personalom – Interregional Academy of Personnel Management*. (n. d.) Retrieved from: <https://maup.com.ua/ua/navchannya-u-maup/centri-ta-kursi/duhovno-prosvitnicki-centr/statti/vpliv-hristiyanskoi-teologii-na-istoriko-kulturni-ta-demokratichni-chinniki-rozvitku-ukrainskogo-suspilstva.html> [in Ukrainian].
2. Bogdanenko A. I. (2024). Mekhanizmy derzhavnoho upravlinnia yak systema zdiisnennia tsilespriamovanykh peretvoren u komunikatsii khrystyianskykh tserkov Ukrainy [Mechanisms of public administration as a system for implementing targeted transformations in the communication of Christian churches of Ukraine]. *Natsionalni interesy Ukrainy – National interests of Ukraine*, No. 3 (3), p. 244–259 [in Ukrainian].
3. Derzhavne upravlinnia: pidruchnyk: u 2 t. / Nats. akad. derzh. upr. pry Prezydentovi Ukrainy; red. kol. : Yu. V. Kovbasiuk (holova), K. O. Vashchenko (zast. holovy), Yu. P. Surmin (zast. holovy) [ta in.] [Public administration: textbook: in 2 vols. / National Academician of Public Administration under the

Modern Science: Interdisciplinary Strategies and Sustainable Development. Proceedings of International Scientific and Practical Conference. March 6, 2026 in University of Vienna, Vienna, Austria.

President of Ukraine; ed. col.: Yu. V. Kovbasyuk (chairman), K. O. Vashchenko (deputy chairman), Yu. P. Surmin (deputy chairman) [and others]] (2012). *NADU – NAPA*, V. 1. 564 p. [in Ukrainian].

4. Kozakov V. M. (2010). Osnovni pryntsypy derzhavnoho upravlinnia v Ukraini: sotsialno-tsinnisnyi aspekt [Basic principles of public administration in Ukraine: social and value aspects]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok – Public administration: improvement and development*, No. 12. Retrieved from: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=229> [in Ukrainian].

5. Kozakov V. M. (2007). Sotsialno-tsinnisni zasady derzhavnoho upravlinnia v Ukraini: monohrafiia [Socio-value principles of public administration in Ukraine: monograph]. *Vyd-vo NADU – Publishing House of NAPA*, 284 p. [in Ukrainian].

6. Kozakov V. M. (2011). Teoretychna heneza metodolohii doslidzhen u derzhavnomu upravlinni [Theoretical genesis of research methodology in public administration]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, No. 1, p. 72-74 [in Ukrainian].

7. Martyshyn D. S. (2025). Filosofiia derzhavnoho upravlinnia i khrystyianska teolohiia: kontseptualni zasady [Philosophy of public administration and Christian theology: conceptual principles]. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii – Scientific innovations and advanced technologies*, No. 6 (46), p. 192-205 [in Ukrainian].

8. Martyshyn D. S., Kalnysh Yu. H. (2026). Rozvytok hromadianskoho suspilstva u konteksti publicjnoho upravlinnia i khrystyianskoi teolohii [Development of civil society in the context of public administration and Christian theology]. *Vydavnytstvo Lira-K – Lira-K Publishing House*, 80 p. [in Ukrainian].

9. Oliinyk S. R. (2020). Poniatiino–katehorialnyi aparat doslidzhennia publichnoi vlady. Suchasni aspekty nauky: kolektyvna monohrafiia / za red. Ye.O. Romanenka, I.V. Zhukovoi [Conceptual and categorical apparatus for the study of

Modern Science: Interdisciplinary Strategies and Sustainable Development. Proceedings of International Scientific and Practical Conference. March 6, 2026 in University of Vienna, Vienna, Austria.

public power. Modern aspects of science: collective monograph / ed. E.O. Romanenko, I.V. Zhukova]. *FOP KANDYBA T.P. – KANDYBA T.P PE*, p. 24-28 [in Ukrainian].

10. Sikorskyi M. M., Maltsev U. V., Lohachov D. O., Stelmashenko Yu. A. (2021). Poniatiino-terminolohichniy analiz katehorii “Mekhanizmy derzhavnoho upravlinnia” [Conceptual and terminological analysis of the category "Mechanisms of public administration"]. *Visnyk Khersonskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu – Bulletin of the Kherson National Technical University*, No. 3, p. 162-168 [in Ukrainian].

Довженко Сергій Якович, аспірант кафедри менеджменту, публічного управління та адміністрування, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, Дніпро, Україна

ПРОАКТИВНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ РИЗИКУ

Сучасна фаза розвитку аграрного сектору, що відбувається в умовах війни та впливу низки глобальних викликів, характеризується підвищеною нестабільністю зовнішнього середовища аграрної сфери, зростанням системних ризиків і посиленням взаємозв'язку економічних, екологічних та соціальних процесів. Сукупність факторів, зокрема кліматичні зміни, геополітична напруженість, порушення логістичних ланцюгів, нестабільність світових ринків продовольства й енергоресурсів, а також наслідки воєнних дій, формує нову конфігурацію загроз і викликів для державної аграрної політики. За таких умов традиційні реактивні моделі публічного управління, орієнтовані переважно на постфактум-регулювання, демонструють обмежену ефективність у забезпеченні довгострокової стабільності та конкурентоспроможності аграрного сектору.

У зв'язку з цим виникає об'єктивна потреба у трансформації існуючих підходів до державної аграрної політики та переході від традиційних управлінських практик до інноваційних для України механізмів управління розвитком галузі. Така трансформація передбачає відхід від реактивної, компенсаційної моделі державного втручання до моделі, орієнтованої на стійкість, адаптивність і інноваційний розвиток. У цьому контексті ключового значення набуває не лише формування цілей і інструментів політики, але й інституційна спроможність органів публічного управління

центральної виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, спеціалізованих агентств, дорадчих та експертних структур забезпечувати ефективну координацію, реалізацію та моніторинг заходів державної політики.

Концептуалізація підходів до формування та реалізації державної політики розвитку аграрного сектору передбачає комплексне осмислення теоретичних моделей публічного управління, їх інструментального змісту та інституційного забезпечення. Це потребує переоцінки ролі стратегічного планування, регуляторних механізмів, фінансових інструментів і форм партнерської взаємодії у межах багаторівневої системи управління. Особливої ваги набуває впровадження ризик-орієнтованого підходу, цифровізації управлінських процесів, а також систем результативного моніторингу як складових нової парадигми державної аграрної політики.

Отже, сучасний етап трансформації механізмів розвитку аграрного сектору зумовлює необхідність формування концептуально оновленої моделі державної політики, що базується на посиленні інституційної спроможності публічної влади, забезпеченні узгодженості між різними рівнями управління та орієнтації на довгострокову стійкість і конкурентоспроможність аграрної системи.

Разом з тим, незважаючи на прийняття **«Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні до 2030 року»** [1] та затвердження операційного плану її реалізації на 2025–2027 роки, а також поступову цифровізацію процесів публічного управління, зокрема у сфері документообігу, процес ухвалення управлінських рішень залишається недостатньо динамічним. Управлінські процедури нерідко характеризуються надмірною бюрократизацією та збереженням елементів традиційної адміністративно-командної моделі управління. У результаті реагування на управлінські запити часто є повільним, недостатньо ініціативним і

зорієнтованим на усталені практики минулого. Навіть виклики воєнного часу не змогли повною мірою подолати інституційну інерцію, що проявляється у відтворенні управлінських підходів, сформованих у попередніх періодах і обтяжених страхом відповідальності та низьким рівнем управлінської гнучкості.

Отже, можна констатувати, що в сучасній практиці публічного управління України, зокрема у сфері формування механізмів розвитку аграрного сектору, переважає реактивний підхід до ухвалення управлінських рішень. Такий підхід передбачає, що державні органи формують і впроваджують політичні рішення переважно як відповідь на вже виниклі події, кризові ситуації або зовнішні виклики, а не на основі випереджального аналізу, стратегічного прогнозування чи довгострокового планування. Іншими словами, реактивна модель управління характеризується ситуативністю, орієнтацією на оперативне реагування та прагненням мінімізувати наслідки проблеми після її фактичного прояву, а не запобігти її виникненню.

Ми порівняли механізм реактивної моделі (рис. 1) і механізм реактивної моделі (рис. 2) прийняття рішень і публічному управлінні із зазначенням етапів прийняття рішень наведено на рис. 2.

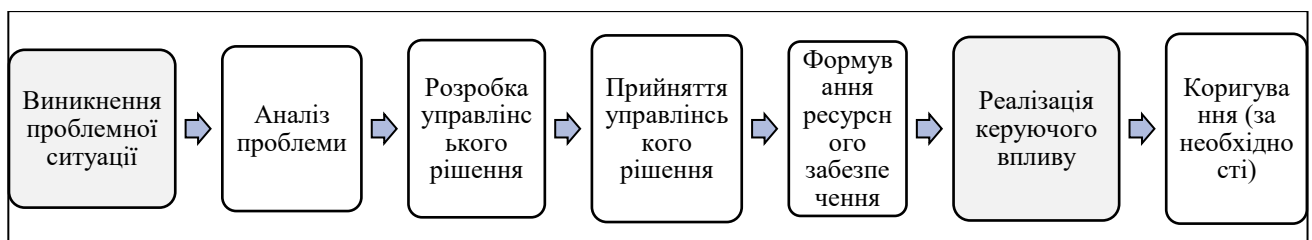

Рис. 1. Механізм реактивної моделі прийняття і реалізації рішень у публічному управлінні

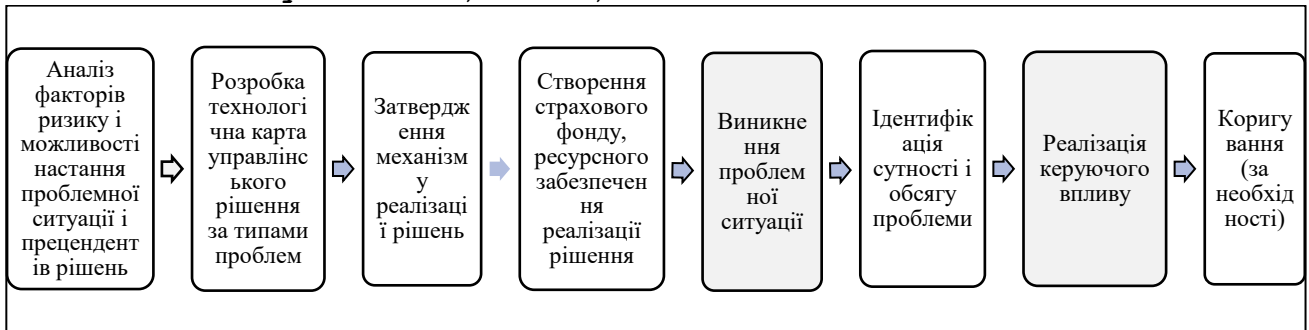

Рис. 2. Механізм проактивної моделі прийняття і реалізації рішень у публічному управлінні

На відміну від реактивної моделі, яка діє постфактум і переважно компенсує втрати, проактивна модель застосовує такі інструменти: передбачає превентивні інструменти, використовує сценарне планування, ґрунтується на аналізі даних та моніторингу, орієнтується на довгострокову стійкість системи. У теорії публічної політики проактивність розглядається як складова стратегічного управління та випереджуючого управління за застосування інструментів «передбачення майбутніх змін». Так, М. Howlett, М. Ramesh, А. Perl зазначають, що проактивна політика ґрунтується на попередньому аналізі проблем, формуванні альтернатив та довгостроковому плануванні, що дозволяє уникати суто реактивного реагування на кризи [2].

Проактивний підхід трансформує механізми публічного управління у багаторівневу систему, де поєднуються наднаціональні, національні та регіональні інститути, а також суб'єкти господарювання та інституції громадянського суспільства. У цій системі антикризове регулювання виступає не епізодичною реакцією на шоки, а складовою стратегічного управління, що доповнюється гнучкістю нормативно-правових і фінансових інструментів. Водночас стратегічна орієнтація на відновлення передбачає формування резервів економічної, екологічної та соціальної стійкості через диверсифікацію виробництва, інноваційну модернізацію та розвиток людського капіталу.

А в умовах війни особливої актуальності набуває перехід системи публічного управління до проактивної моделі, орієнтованої на прогнозування ризиків, превентивне формування управлінських рішень та довгострокове стратегічне планування розвитку галузі. Такий підхід дозволяє своєчасно ідентифікувати потенційні загрози, формувати інституційні механізми їх запобігання та забезпечувати адаптивність аграрної політики до змін зовнішнього середовища. Проактивна модель управління передбачає інтеграцію систем аналізу ризиків, інноваційних технологій моніторингу, гнучких фінансових і регуляторних інструментів, а також розвиток партнерської взаємодії між державою, бізнесом і громадянським суспільством.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках: Розпорядження КМУ від 15 листопада 2024 р. № 1163-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-stratehii-rozvytku-silskoho-hospodarstva-ta-silskykh-terytorii-v-ukraini-na-period-i151124-11631>.
2. Howlett Michael, M., Anthony Ramesh, Anthony Perl, Studying Public Policy: Policy Cycles & Policy Subsystems. Oxford University Press, 2009. 298 p.

Гончарук Ольга Володимирівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри порівняльного і європейського права Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ

АЛГОРИТМІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У ПУБЛІЧНІЙ СФЕРІ: ВИКЛИКИ ДЛЯ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА ТА ПРАВ ЛЮДИНИ

Цифрова трансформація публічного управління зумовлює суттєві зміни у формах реалізації публічної влади, адміністративних процедурах та механізмах взаємодії держави і громадянина. Якщо на початковому етапі цифровізація була спрямована на переведення адміністративних послуг в електронний формат і підвищення їх доступності, то сучасний етап розвитку цифрової держави характеризується використанням великих масивів даних, аналітичних моделей та алгоритмів для підтримки або автоматизації управлінських рішень. Алгоритмічне прийняття рішень поступово охоплює сфери соціального забезпечення, податкового адміністрування, контролю та надання адміністративних послуг, що розглядається як інструмент підвищення ефективності, стандартизації процедур і зменшення адміністративних витрат [1, с. 3-5; 3, с. 2-4].

Водночас алгоритмізація означає не лише технологічне оновлення діяльності публічної адміністрації, а й трансформацію самої природи здійснення публічної влади, оскільки частина функцій аналізу та прийняття рішень фактично делегується технічним системам. Це створює нові виклики для забезпечення принципів верховенства права, зокрема правової визначеності, підзвітності та можливості ефективного оскарження адміністративних актів [7, с. 12-15]. У науковій літературі особлива увага приділяється проблемі непрозорості алгоритмічних систем, ризикам

Modern Science: Interdisciplinary Strategies and Sustainable Development. Proceedings of International Scientific and Practical Conference. March 6, 2026 in University of Vienna, Vienna, Austria.

Відтворення соціальних нерівностей через використання упереджених даних та необхідності забезпечення алгоритмічної підзвітності і людського контролю [1, с. 10-12; 5, с. 7-9; 6, с. 4-6].

Зазначені процеси є логічним продовженням цифровізації адміністративних послуг, у межах якої формується нова модель цифрової держави, заснована на використанні даних, платформ та алгоритмів як інструментів управління. Порівняльний аналіз досвіду Франції та України свідчить, що цифрова трансформація публічного управління передбачає не лише електронну форму надання послуг, але й створення цілісної цифрової екосистеми, яка змінює механізми реалізації прав громадян і прийняття управлінських рішень [9, с. 37-38].

Алгоритмічне управління (*algorithmic governance*) розглядається як система прийняття або підтримки управлінських рішень на основі автоматизованої обробки даних із використанням алгоритмів або систем штучного інтелекту [1, с. 3-4]. У публічному секторі такі системи можуть функціонувати як інструменти підтримки прийняття рішень або як повністю автоматизовані механізми. Найбільш поширеними сферами їх застосування є визначення права на соціальні виплати, ризик-орієнтований контроль у податковій та фінансовій сферах, автоматизація реєстраційних процедур, аналітичне забезпечення публічної політики та використання прогнозних моделей у правоохоронній діяльності [1, с. 5-8; 3, с. 2-3].

Особливої актуальності алгоритмізація набуває у сфері надання адміністративних послуг, де масовість звернень і стандартизований характер процедур створюють передумови для автоматичного прийняття рішень. Використання алгоритмів дозволяє скоротити строки розгляду заяв, забезпечити уніфікацію підходів та зменшити вплив суб'єктивного чинника, що потенційно підвищує рівень формальної рівності та знижує корупційні ризики [6, с. 4-5; 8, с. 6-7]. Водночас поширення таких систем змінює баланс

між людським розсудом і автоматизованою оцінкою та може сприяти формуванню ефекту *automation bias* – надмірної довіри до результатів алгоритмічного аналізу [2, с. 8-9].

Попри управлінські переваги, алгоритмізація створює низку ризиків для забезпечення верховенства права. Насамперед йдеться про проблему непрозорості алгоритмічних рішень («чорна скринька»), яка ускладнює розуміння логіки прийняття рішення та обмежує можливості його ефективного оскарження. Це ставить під загрозу принцип правової визначеності та знижує рівень підзвітності публічної адміністрації [7, с. 15-17; 6, с. 5-6].

Суттєвим викликом є також ризик алгоритмічної дискримінації, оскільки використання історичних або неповних даних може призводити до відтворення соціальних нерівностей та непрямого порушення принципу рівності [1, с. 11-13; 5, с. 7–9]. Крім того, автоматизовані рішення можуть обмежувати можливості індивідуального підходу та участі особи у процедурі, що негативно впливає на рівень процедурної справедливості та пропорційності адміністративних рішень [7, с. 18-20].

Особливу проблему становить розмивання відповідальності між органами влади, розробниками програмного забезпечення та іншими суб'єктами, залученими до функціонування алгоритмічних систем. Така «дифузія відповідальності» суперечить вимогам верховенства права щодо персоніфікованої відповідальності держави за прийняті рішення [6, с. 6-7; 8, с. 8-9]. Водночас непрозорість і безособовість автоматизованих рішень можуть знижувати рівень довіри громадян до публічних інституцій, тоді як дослідження свідчать, що легітимність *algorithmic governance* значною мірою залежить від можливості пояснення результату та наявності людського контролю [4, с. 5-7; 2, с. 9-10].

У відповідь на зазначені виклики в Європейському Союзі сформовано комплексний підхід до регулювання алгоритмічного управління. Його ключовими елементами є право особи на захист від виключно автоматизованих рішень, забезпечення можливості людського втручання, пояснюваності та оскарження результатів. Подальший розвиток цього підходу пов'язаний із ризик-орієнтованою моделлю регулювання штучного інтелекту, відповідно до якої використання алгоритмів у публічному секторі розглядається як діяльність підвищеного ризику, що потребує забезпечення прозорості, належної якості даних, документування процесів, аудиту та постійного людського контролю [7, с. 12-15; 7, с. 18-22].

Важливе значення має також формування механізмів алгоритмічної підзвітності, які передбачають оцінку впливу на права людини, незалежний аудит та публічне інформування про використання автоматизованих систем [6, с. 4-6; 5, с. 10-12]. Центральним принципом сучасного підходу є збереження визначальної ролі людини (принцип «людина в центрі» - *human oversight*) у прийнятті управлінських рішень, що розглядається як необхідна умова їх легітимності [4, с. 6-7].

Для України алгоритмізація публічного управління є наступним етапом розвитку цифрових адміністративних послуг. Водночас відсутність спеціального нормативного регулювання алгоритмічних рішень створює ризику для забезпечення правової визначеності та ефективного захисту прав громадян. У цьому контексті подальший розвиток законодавства має передбачати нормативне визначення алгоритмічних адміністративних рішень, обов'язковість людського контролю, право особи на отримання пояснення, запровадження процедур алгоритмічного аудиту та створення ефективних механізмів адміністративного і судового оскарження.

Узагальнюючи викладене, можна сформулювати такі висновки.

По-перше, алгоритмічне управління є логічним етапом еволюції цифрової держави та продовженням процесів цифровізації адміністративних послуг, у межах яких відбувається перехід від електронної форми реалізації процедур до автоматизації прийняття управлінських рішень.

По-друге, впровадження алгоритмічних систем створює значний потенціал для підвищення ефективності, швидкості та об'єктивності діяльності публічної адміністрації, але одночасно породжує системні ризики для забезпечення принципів верховенства права, зокрема правової визначеності, рівності, процедурної справедливості та підзвітності влади.

По-третє, міжнародні та європейські стандарти формують комплексний підхід до забезпечення легітимності *algorithmic governance*, заснований на принципах прозорості, алгоритмічної підзвітності, ризик-орієнтованого регулювання та збереження визначальної ролі людини у процесі прийняття рішень.

По-четверте, для України ключовим завданням є формування спеціального правового механізму використання алгоритмічних систем у публічному секторі, який забезпечить поєднання технологічної ефективності з належним рівнем захисту прав людини.

Отже, алгоритмічне управління є закономірним етапом еволюції цифрової держави, що відкриває можливості для підвищення ефективності публічної адміністрації, але одночасно створює нові виклики для забезпечення принципів верховенства права. Його подальший розвиток повинен здійснюватися як правова та інституційна трансформація, спрямована на поєднання технологічної ефективності з гарантіями прозорості, підзвітності, процедурної справедливості та пріоритету прав людини.

Список використаних джерел

1. Levy K. E. C., Chasalow K. E., Riley S. Algorithms and Decision-Making in the Public Sector. *Annual Review of Law and Social Science*, 2021. Vol. 17, p. 1-38
2. Alon-Barkat S., Busuioc M. Public Administration Meets Artificial Intelligence: Toward a Behavioral Research Agenda on Algorithmic Decision-Making in Government. *Journal of Behavioral Public Administration*, 2024. Vol. 7, p. 1-19
3. Pūraitė A., Gudauskas R., Šidlauskas A. Algorithmic Governance in the Public Sector: is Digitization a Key to Effective Management? *INDEPENDENT JOURNAL OF MANAGEMENT & PRODUCTION (IJM&P)*, 2020. v. 11, n. 9, Special Edition (Baltic States), p. 2149-2170
4. Hillo J., Vento I., Erkkilä T. Algorithmic Governance: Experimental Evidence on Citizens' and Public Administrators' Legitimacy Perceptions of Automated Decision-Making. *Public Administration*, 2025. p. 1-16
5. Automated Decision-Making Systems in the Public Sector: Impact Assessment Tool. *AlgorithmWatch*, 2021. p. 1-48 URL: <https://algorithmwatch.org/en/wp-content/uploads/2021/06/ADMS-in-the-Public-Sector-Impact-Assessment-Tool-AlgorithmWatch-June-2021.pdf>
6. Algorithmic accountability for the public sector. Open Government Partnership. 2021. URL: <https://www.opengovpartnership.org/wp-content/uploads/2021/08/algorithmic-accountability-public-sector.pdf>
7. AI and public administration: The (legal) limits of algorithmic governance. JuLIA Project. 2025. URL: https://www.julia-project.eu/sites/default/files/2025-05/Final%20Handbook_%20AI%20and%20Public%20Administration_%20The%20%28legal%29%20limits%20of%20algorithmic%20governance.docx.pdf

Modern Science: Interdisciplinary Strategies and Sustainable Development. Proceedings of International Scientific and Practical Conference. March 6, 2026 in University of Vienna, Vienna, Austria.

8. Andrews P., Bennett S., Boddington P. et al. A trust framework for government use of AI and automated decision making. 2022. URL: <https://arxiv.org/pdf/2208.10087>

9. Веселовський Б. А., Гончарук О. В. Надання адміністративних послуг у Франції та Україні в умовах цифрової трансформації публічного управління. *Public Law, Human Rights, And Decentralization In France And Ukraine: From History To European Integration* : Scientific monograph. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2026. p. 1-45

Горбаченко Юрій Миколайович, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри підвищення кваліфікації та спеціалізованої підготовки у сфері цивільного захисту ННІ інженерної та спеціальної підготовки Національного університету цивільного захисту України, м. Черкаси

Костенко Віталій Олександрович, кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту ННІ цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України, м. Черкаси

Пасинчук Кирило Миколайович, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри підвищення кваліфікації та спеціалізованої підготовки у сфері цивільного захисту ННІ інженерної та спеціальної підготовки Національного університету цивільного захисту України, м. Черкаси

СТРАТЕГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО ДСНС ТА НАТО ЯК ІНСТРУМЕНТ ТРАНСФОРМАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ЦИВІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

В умовах повномасштабної збройної агресії проти України, а також зростання глобальних та регіональних ризиків безпеки, система цивільного захисту держави зазнає суттєвих трансформацій. Сучасні загрози характеризуються комплексністю, гібридністю та багатовимірністю, поєднуючи військові дії, терористичні акти, техногенні катастрофи, екологічні кризи, кіберзагрози та гуманітарні виклики. У такому контексті стратегічне партнерство між Державною службою України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) та Організацією Північноатлантичного договору (НАТО) виступає важливим інструментом модернізації національної системи цивільної безпеки.

Співробітництво України з НАТО розпочалося у 1991 році, а інституціоналізація відносин у сфері цивільного захисту відбулася після підписання Меморандуму про взаєморозуміння щодо планування при надзвичайних ситуаціях цивільного характеру та готовності до катастроф у 1997 році [1]. З цього часу взаємодія набула системного характеру та стала одним із пріоритетних напрямів міжнародного співробітництва ДСНС України.

Важливим інструментом практичної взаємодії є участь України у програмі «Партнерство заради миру» [2], що сприяє реформуванню сектору безпеки, підвищенню взаємосумісності з країнами-членами Альянсу та впровадженню сучасних стандартів управління кризами. У межах виконання Річних національних програм під егідою Комісії Україна – НАТО [3] органи державної влади, зокрема ДСНС, реалізують комплекс заходів, спрямованих на удосконалення системи планування, підготовки персоналу та реагування на надзвичайні ситуації.

Суттєве значення для розвитку системи цивільної безпеки має участь України у діяльності Євроатлантичного координаційного центру реагування на катастрофи (ЄАКЦРК). Центр забезпечує оперативний обмін інформацією, координацію міжнародної допомоги та організацію спільних навчань. Через механізми ЄАКЦРК Україна отримує доступ до ресурсів, експертної підтримки та досвіду держав-членів Альянсу, що дозволяє підвищити ефективність реагування на масштабні надзвичайні ситуації.

Окремим напрямом співпраці є участь ДСНС у роботі Комітету НАТО з планування на випадок надзвичайних ситуацій та його планувальних груп. Така взаємодія сприяє адаптації національних підходів до управління ризиками відповідно до євроатлантичних стандартів, розвитку міжвідомчої координації та впровадженню сучасних принципів кризового менеджменту.

Після 2014 року, а особливо з початку повномасштабного вторгнення у 2022 році, співробітництво між Україною та НАТО набуло якісно нового рівня. Надання Україні статусу партнера з розширеними можливостями у 2020 році відкрило додаткові формати взаємодії, зокрема у сфері обміну інформацією, розвитку систем командування, управління, зв'язку та обміну даними (С4), а також участі у міжнародних навчаннях та операціях.

Участь представників ДСНС у міжнародних навчально-практичних заходах дозволяє впроваджувати сучасні методики оцінювання ризиків, стандарти реагування на надзвичайні ситуації, механізми координації гуманітарної допомоги та принципи взаємосумісності. Це позитивно впливає на професійну підготовку рятувальників, підвищує їхню готовність діяти в умовах багатонаціональних операцій та сприяє інтеграції України до євроатлантичного простору безпеки.

Стратегічне партнерство з НАТО також стимулює інституційні зміни у сфері цивільного захисту, зокрема розвиток системи стратегічного планування, цифровізацію процесів управління, удосконалення нормативно-правової бази та впровадження ризик-орієнтованого підходу. В умовах воєнного часу це має особливе значення, оскільки дозволяє підвищити стійкість держави до комплексних загроз та забезпечити ефективний захист населення.

Отже, стратегічне партнерство ДСНС та НАТО є важливим чинником модернізації системи цивільної безпеки України. Воно сприяє впровадженню сучасних стандартів управління ризиками, підвищенню професійної спроможності персоналу, розвитку міжнародної кооперації та формуванню стійкої, адаптивної та інтегрованої системи цивільного захисту, здатної ефективно реагувати на виклики сучасності.

У ширшому міжнародному безпековому контексті стратегічне партнерство між ДСНС України та НАТО слід розглядати не лише як

механізм технічної або інституційної співпраці, а як елемент формування нової архітектури безпеки в євроатлантичному просторі. Інтеграція України до системи цивільного планування та кризового менеджменту Альянсу сприяє зміцненню регіональної стійкості, розвитку спільних підходів до реагування на комплексні загрози та підвищенню взаємосумісності національних структур цивільного захисту з міжнародними партнерами. У перспективі це створює передумови для формування інтегрованої системи колективної цивільної безпеки, в якій Україна виступає не лише отримувачем допомоги, а повноцінним суб'єктом безпекової взаємодії та генератором практичного досвіду реагування на гібридні виклики сучасності.

Список використаних джерел

1. Меморандум про взаєморозуміння щодо планування при надзвичайних ситуаціях цивільного характеру та готовності до катастроф між Міністерством України з надзвичайних ситуацій та Організацією Північноатлантичного договору. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_004 (дата звернення: 04.03.2026).
2. Партнерство заради миру. URL: <https://ukraine-nato.mfa.gov.ua/ukrayina-nato/partnerstvo-zaradi-miru> (дата звернення: 04.03.2026).
3. Про річні національні програми під егідою Комісії Україна – НАТО : Указ Президента України від 02.10.2018 № 298/2018. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2982018-25074> (дата звернення: 04.03.2026).

Сумлінний Нікіта Володимирович, курсант військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЩОДО КРИТЕРІЇВ РОЗМЕЖУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ «САМОВІЛЬНЕ ЗАЛИШЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ АБО МІСЦЯ СЛУЖБИ» ТА «ДЕЗЕРТИРСТВО» В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах повномасштабного збройного вторгнення Російської Федерації та введення воєнного стану в Україні питання притягнення військовослужбовців до кримінальної відповідальності за злочини проти встановленого порядку несення військової служби набули особливої практичної та теоретичної актуальності. Серед таких злочинів чільне місце посідають самовільне залишення військової частини або місця служби (далі — СЗЧ) та дезертирство, що передбачені відповідно статтями 407 і 408 Кримінального кодексу (далі – КК) України. Попри зовнішню подібність, ці склади злочинів мають суттєві відмінності, ігнорування яких на практиці призводить до неправильної кваліфікації діянь, що порушує принцип верховенства права, закріплений у статті 8 Конституції України [1].

Стаття 407 КК України встановлює відповідальність за самовільне залишення військової частини або місця служби, а також за нез'явлення вчасно без поважних причин на службу. Стаття 408 КК України передбачає відповідальність за дезертирство, тобто самовільне залишення військової частини або місця служби з метою ухилення від військової служби, а також нез'явлення з тією самою метою [2]. В умовах воєнного стану санкції за обидва злочини суттєво посилюються.

Як справедливо зазначає О. В. Обиход, обидва злочини об'єднані спільним безпосереднім об'єктом — встановленим порядком проходження

військової служби та боєздатністю Збройних Сил України, а також спільними елементами об'єктивної сторони — фактом самовільного залишення місця служби чи нез'явленням на неї [3]. Водночас саме суб'єктивна сторона є ключовим критерієм розмежування.

Визначальним критерієм відмежування СЗЧ від дезертирства є наявність або відсутність мети ухилення від військової служби взагалі. При дезертирстві винна особа діє з прямим умислом та переслідує мету повністю та назавжди ухилитись від виконання обов'язків військової служби. При СЗЧ умисел особи спрямований лише на тимчасове залишення частини — вона не має наміру остаточно припинити відносини з військовою службою та передбачає своє повернення.

Верховний Суд у постанові від 01 грудня 2022 року у справі № 297/2178/21 підтвердив, що встановлення мети ухилення від військової служби є обов'язковою умовою для кваліфікації дій особи як дезертирства; водночас військовослужбовець може заявляти про свій намір ухилитися від військової служби взагалі або ухилитися від неї протягом невизначеного часу (наприклад, доки його не затримають). Фактичний строк відсутності військовослужбовця в місці служби при дезертирстві може не перевищувати однієї доби, що має значення виключно для призначення покарання [4].

Важливе кваліфікаційне значення має і тривалість самовільного залишення частини. Частина 1 статті 407 КК України встановлює мінімальний строк — понад три доби, але не більше місяця. За тривалістю від місяця до трьох місяців настає відповідальність за частиною 2, понад три місяці — за частиною 3 статті 407 КК. А. Боровик звертає увагу на те, що у правозастосовній практиці виникають труднощі з визначенням початкового моменту перебігу строку самовільної відсутності [5, с. 109]. При дезертирстві строк відсутності для кваліфікації значення не має, оскільки

злочин вважається закінченим з моменту залишення частини з відповідною метою або нез'явлення на службу.

Суттєвим аспектом розмежування є також інститут звільнення від кримінальної відповідальності. О. Дабіжа наголошує, що добровільне повернення до частини є однією з умов звільнення від відповідальності за СЗЧ та дезертирство, проте механізм його застосування на практиці має процесуальні складнощі [6, с. 206-207]. При СЗЧ добровільне повернення свідчить про реалізацію первісного наміру — тимчасовість відсутності, що було закладено в умислі з самого початку.

Крім того, при СЗЧ, на відміну від дезертирства, значення для кваліфікації можуть мати додаткові ознаки спеціального суб'єкта. Адже ознаки суб'єкта позначаються на ступені суспільної небезпечності діяння в цілому [7]. А саме: за ч. 1 ст. 407 КК України підлягають кваліфікації діяння, вчинені військовослужбовцем тільки строкової служби, а за ч. 2 — військовослужбовцем, крім строкової служби. Хоча сам термін «строкова служба» підлягає заміні на «базова служба» у відповідності до класифікації військової служби [8, с. 166].

Закон України «Про правовий режим воєнного стану» [9] суттєво розширює обов'язки військовослужбовців і встановлює підвищені вимоги до військової дисципліни. В умовах бойових дій встановлення мети ухилення від служби набуває особливого доказового значення, адже суди повинні досліджувати сукупність обставин: чи намагалась особа легалізуватись, чи зверталась до командування, чи мала поважні причини (поранення, хвороба, сімейні обставини). В. А. Савченко та А. О. Марієнко звертають увагу, що в умовах воєнного стану тривале перебування у зоні бойових дій без відпусток чи ротаций суттєво підвищує рівень психоемоційного виснаження та знижує бойовий дух [10, с. 106]. А. Боровик виокремлює додаткові проблеми: як кваліфікувати дії особи, яка самовільно залишила військову частину або

місце служби, тривалістю до трьох діб, але вчиняє такі дії систематично; недостатнє дослідження мотивів у судовій практиці; необхідність застосування замість виключно репресивного підходу до притягнення до кримінальної відповідальності за СЗЧ механізмів реабілітації; відсутність дієвих механізмів профілактики таких правопорушень у системі військового управління [5, с. 110]. Також треба враховувати, що у випадках відсутності зв'язку з командуванням діяння не може автоматично кваліфікуватися як дезертирство.

Проведене дослідження дозволяє сформулювати такі висновки. Основним критерієм відмежування самовільного залишення військової частини від дезертирства є суб'єктивна ознака — мета ухилення від військової служби взагалі, яка є обов'язковим конструктивним елементом складу дезертирства та відсутня при СЗЧ.

Тривалість самовільної відсутності є конститутивною ознакою СЗЧ, але не впливає на кваліфікацію дезертирства. Водночас значна тривалість відсутності може бути непрямим доказом наявності мети ухилення, що потребує додаткового дослідження судом.

В умовах воєнного стану правозастосовна практика потребує чітких методологічних орієнтирів для розмежування суміжних складів. Законодавче вдосконалення зазначених норм в частині уточнення поняття «місця служби» та закріплення орієнтовного переліку обставин, що свідчать про наявність чи відсутність мети ухилення, є перспективним напрямом подальших наукових досліджень та законопроектної діяльності.

Перспективи подальших досліджень убачаються у порівняльно-правовому аналізі досвіду інших держав щодо кваліфікації аналогічних військових злочинів в умовах збройних конфліктів, а також у дослідженні сформованої судової практики після набрання чинності відповідними змінами до КК України.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 18.02.2026).
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 18.02.2026).
3. Обиход О. В. Кримінальна відповідальність за самовільне залишення військової частини або місця служби : дис. ... докт. філос. : 081. Київ, 2025. 241 с. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b933de59-909a-498b-8278-074f8f0feef6/content> (дата звернення: 18.02.2026).
4. Булейко О. Актуальна практика застосування положень розділу XIX КК України (військові кримінальні правопорушення). Національна школа суддів України, 2023. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Buleiko_viiskovi_zl_practika.pdf (дата звернення: 18.02.2026).
5. Боровик А. В. Загальні аспекти кримінально-правової характеристики самовільного залишення військової частини або місця служби. *Право та державне управління*. 2024. № 4. С. 106-112. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.4.14>. URL: http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/4_2024/16.pdf (дата звернення: 18.02.2026).
6. Дабіжа О. Про деякі процесуальні особливості звільнення від кримінальної відповідальності за самовільне залишення військової частини або місця служби та дезертирство. *Юридичний вісник*. 2025. № 1. С. 203-212. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v1_2025/28.pdf (дата звернення: 18.02.2026).

Modern Science: Interdisciplinary Strategies and Sustainable Development. Proceedings of International Scientific and Practical Conference. March 6, 2026 in University of Vienna, Vienna, Austria.

7. Оробець К. Властивості суб'єктів злочину за кримінальним правом України. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 2. С. 121–123.

8. Щодо суб'єктів військових кримінальних правопорушень: проблеми та перспективи законодавчої регламентації. *Становлення та розвиток правової держави: проблеми теорії та практики* : матеріали XVIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 24 грудня 2025 р.). Львів – Торунь : Liha-Pres, 2025. С. 165-168. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-582-5-45>. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/view/448/14568/35980-1> (дата звернення: 18.02.2026).

9. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 18.02.2026).

10. Савченко В. А., Марієнко А. О. Кримінологічний аналіз дезертирства та самовільного залишення військової частини в умовах воєнного стану. *Scientific Progress: Theories, Applications and Global Impact* : Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Conference (October 27–29, 2025, Braga, Portugal). European Open Science Space, 2025. С. 105-107. URL: https://www.eoss-conf.com/wp-content/uploads/2025/10/Braga_Portugal_27.10.25.pdf (дата звернення: 18.02.2026).

Устимчук Владислава Петрівна, здобувач наукового ступеня доктора філософії науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності Національної академії внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ТАКТИКИ

Оперативно-розшукова тактика є прикладним інструментарієм оперативно-розшукової діяльності (далі – ОРД), який забезпечує цілеспрямоване отримання, перевірку та використання інформації для виявлення і документування злочинної діяльності, розшуку осіб, а також запобігання кримінальним правопорушенням. Водночас саме тактичний вимір ОРД залишається найбільш уразливим з точки зору правового регулювання, оскільки поєднує динамічність практичних рішень, конспірацію, використання конфіденційних можливостей та необхідність суворого дотримання законності й гарантій прав людини.

Ключова проблема полягає у фрагментарності та різноманітності нормативного масиву, який регулює тактичні аспекти ОРД. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» [1] закріплює загальні засади, підстави та суб'єктний склад, однак не містить цілісного опису тактики як системи прийомів і алгоритмів діяльності. Унаслідок цього значна частина тактичних питань переноситься у відомчі нормативні акти, які можуть мати обмежений доступ, різнитися за підходами між органами та не забезпечувати однаковості практики. Таке «розшарування» стандартів ускладнює контроль за законністю, створює ризики неоднакового застосування і підвищує конфліктність на стику ОРД та кримінального процесу.

Другою проблемною площиною є невизначеність меж між оперативно-розшуковими заходами та процесуальними інструментами кримінального

провадження. Після реформування кримінального процесу посилюється акцент на допустимості та належності інформації, що використовується у кримінальному провадженні, однак практична потреба в оперативній ініціативі зберігається. Саме на тактичному рівні виникають питання: коли первинна інформація переходить у стадію документування; які дії допустимі до внесення відомостей до ЄРДР; як забезпечити належну фіксацію і перевірку відомостей без підміни процесуальних процедур; які стандарти взаємодії оперативних підрозділів і слідчих є оптимальними. Відсутність чітких правових орієнтирів спричиняє ситуації, коли однакові за змістом тактичні рішення в різних регіонах або органах оцінюються по-різному.

Третьою проблемою є дефіцит нормативної визначеності щодо тактичних прийомів, які безпосередньо пов'язані з обмеженням прав і свобод. На практиці це стосується забезпечення пропорційності втручання, обґрунтування необхідності та мінімізації негативних наслідків для приватного життя. Оскільки тактика передбачає вибір способу дії в конкретній обстановці, важливим стає правове закріплення мінімальних стандартів: критеріїв достатності підстав, процедур перевірки первинної інформації, правил зберігання та використання матеріалів, а також вимог до документування рішень оперативного працівника. За відсутності таких стандартів зростає ризик як надмірного втручання, так і втрати доказової перспективи через порушення законності.

Окремої уваги потребує питання співвідношення конспірації та прозорості контролю. Тактика ОРД неминує включає елементи, що не можуть бути повністю відкритими, однак це не повинно призводити до «виведення» тактичних рішень з-під дієвого контролю. У цьому контексті актуальним є розвиток правових механізмів прокурорського нагляду, внутрішнього контролю та фіксації підстав і результатів проведення заходів таким чином, щоб забезпечити відтворюваність і перевірюваність рішень без

розкриття оперативних можливостей. Також важливо встановити єдині підходи до взаємодії оперативних підрозділів між собою та з іншими органами, особливо у справах, що стосуються організованих форм злочинності.

Узагальнюючи, можна виокремити пріоритетні напрями удосконалення правового регулювання оперативно-розшукової тактики: 1) формування єдиних базових стандартів тактики на рівні закону або підзаконного акта загальнодержавного характеру (принципи, межі, мінімальні гарантії, загальні алгоритми перевірки первинної інформації); 2) унормування «стику» ОРД і кримінального процесу, зокрема щодо стадійності переходу від оперативного пошуку до документування та процесуальної реалізації; 3) запровадження мінімальних стандартів пропорційності втручання та фіксації тактичних рішень; 4) уніфікація відомчих підходів і підвищення якості міжвідомчої координації; 5) посилення гарантій контролю за законністю при збереженні конспірації. Реалізація цих напрямів дозволить забезпечити баланс між ефективністю ОРД та стандартами прав людини, підвищити передбачуваність правозастосування і результативність протидії злочинності.

Список використаних джерел

1. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лют. 1992 р. № 2135-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>

СЕКЦІЯ «ІНЖЕНЕРІЯ ТА НАНОТЕХНОЛОГІЇ»

Толстенко Олександр, канд. техн. наук, доцент кафедри інжинірингу технічних систем, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м.Дніпро, Україна.

РОЗРАХУНОК ТЕРМІНУ СЛУЖБИ В'ЯЗКО-ПРУЖНИХ МАТЕРІАЛІВ

В роботі розглянуто метод розрахунку терміну служби в'язко-пружних елементів. Приведений алгоритм розрахунку придатний для прогнозування довговічності елементів конструкцій і включає такий ефект, як старіння. Створення методів розрахунку терміну служби ресурсолімітуючих елементів є важливими і актуальними.

Критерії вібробезпеки повинні включати: критерій вібробезпеки при дії циклічних навантажень, критерій структурної стійкості. Прогнозування довговічності в'язко-пружних елементів передбачає рішення рівнянь: рівноваги, теплопровідності, довговічності. У розглянутій схемі розрахунку використовується найбільш перспективний енергетичний критерій руйнування.

Експериментальні дані показують, що основний внесок в довговічність вносить коефіцієнт розсіювання енергії ψ . Тому прогнозування довговічності віброізолятора можна проводити за формулою

$$\Delta U_p^* = \frac{\eta_p \varepsilon^2 E_{gk} (N^*)}{2} (\psi_0 N^* - k_\psi N^{*2}). \quad (1)$$

де ΔU_p^* – значення енергії, що йде на руйнування;

η_p – коефіцієнт, що характеризує енергію, що йде на руйнування структури;

ε – відносна деформація віброізолятора;

N^* – кількість циклів до руйнування;

E_g – модуль пружності;

Висновки. Приведений розрахунок придатний для прогнозування довговічності в'язко-пружних елементів конструкцій.

СЕКЦІЯ «ЕКОЛОГІЯ ТА АГРАРНІ НАУКИ»

Kletskov Oleksandr, Senior Lecturer Department of Higher Mathematics, Physics and General Engineering Disciplines, ORCID: 0000-0003-2587-4647

Sakhno Viacheslav, Candidate of Physical and Mathematical Sciences, Associate Professor Department of Higher Mathematics, Physics and General Engineering Disciplines, ORCID: 0000-0002-2314-4547

Shcherbyna Iryna, Candidate of Physical and Mathematical Sciences, Associate Professor Department of Higher Mathematics, Physics and General Engineering Disciplines, ORCID: 0000-0003-3968-4326

Diachenko Nina, Senior Lecturer, Senior Lecturer of the Department of Higher Mathematics, Physics and General Engineering Disciplines, Ukraine, Dnipro State Agrarian and Economic University

**MODELING AND CORRECTION OF MULTI-POINT WATER
INTAKE PARAMETERS FOR ENSURING SUPPLY TO REMOTE
CONSUMERS**

Problem Statement and Relevance.

This study addresses the critical task of water supply and irrigation systems—the uneven distribution of pressure and flow rates caused by hydraulic losses along the main pipeline and additional discharge at water intake branches. During sequential water withdrawal at intake points, remote consumers often face flow deficits. This necessitates an accurate analytical justification of the system's water profile as early as the design stage.

The following system parameters were used for calculations (Fig. 1)

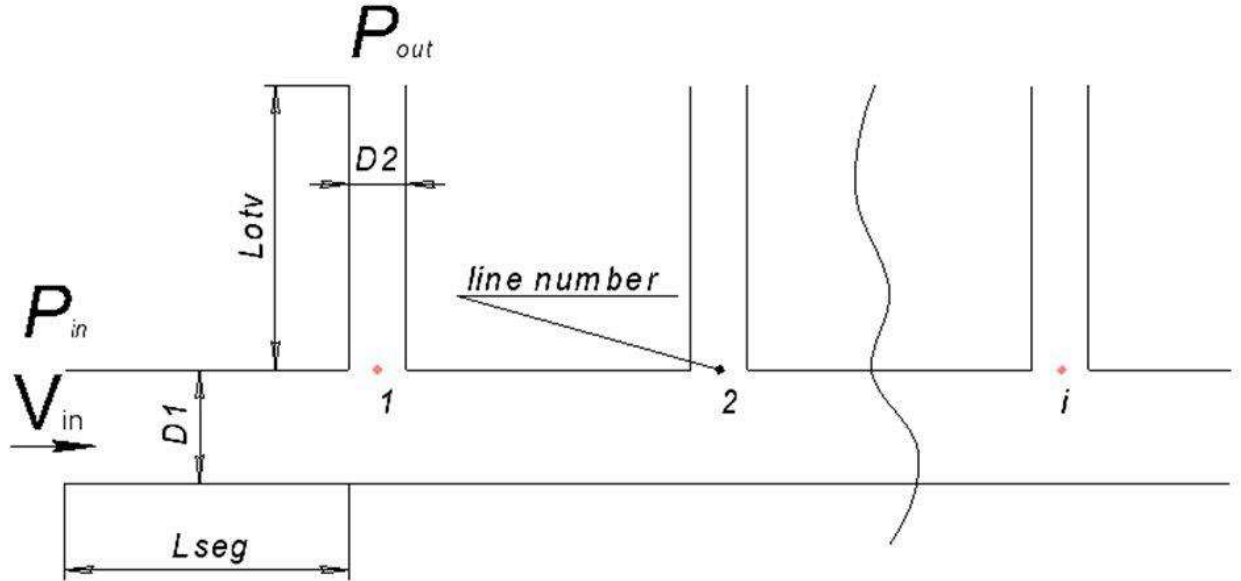

Fig. 1 – Schematic Diagram of the Main Pipeline.

Main Pipeline: 4-inch diameter pipe (DN 100, ~101.6 mm). Pipeline Length: Total length reaches 2000 m (2 km), with intake branches located at 100-meter intervals between nodes. Intake Branch Diameter: 1-inch (DN 25, ~25.4 mm).

Working Medium: Water at 20°C. Roughness: Standard value for steel pipes, $\Delta = 0.05$ mm. Inlet Pressure: $P_{in} = 4$ atm (at the pumping station). Initial Velocity: $V_{in} = 1,5$ m/s.

Geometry & Flow: Horizontal pipe position (no elevation effects) and negligible local hydraulic resistances (tees, valves, etc.). The model assumes a fully developed turbulent regime ($Re > 4000$).

Iterative Calculation Algorithm.

The calculation is based on the Darcy-Weisbach equation for determining pressure losses and the Altshul empirical formula for calculating the hydraulic friction coefficient λ . The algorithm step-by-step determines the flow rate in the main, flow velocity, Reynolds number, and pressure losses for each segment, moving from the first node to the last. Calculations automatically terminate

if the excess pressure at a node drops to zero ($\Delta P_{otvi} \leq 0$), the flow rate becomes negative, or the final number of branches is reached.

Total initial water flow is defined as:

$$Q_{total} = V_{in} \cdot (\pi D_1^2 / 4) \quad (1)$$

All pressure changes are calculated using the Darcy-Weisbach formula:

$$\Delta P = \lambda \cdot (L / D) \cdot (\rho \cdot V^2 / 2), \quad (2)$$

where: λ – is the friction coefficient, L – is section length (m), D – is internal diameter (m), ρ – is fluid density (kg/m³), and V – is average flow velocity (m/s).

The friction coefficient λ is determined by the simplified Altshul formula:

$$\lambda = 0,11 \cdot (\Delta/D + 68 / Re)^{0,25}, \quad (3)$$

where Δ – is absolute wall roughness (m) and $Re = V \cdot D / \nu$ – is the Reynolds number.

Water flow in the pipe is calculated as:

$$Q = V \cdot (\pi D^2 / 4) \quad (4)$$

Numerical Analysis Results.

Numerical analysis of the system of equations (1) - (4) revealed a water intake deficit (Fig. 2).

For the given initial parameters, effective water withdrawal is only possible at the first 12 out of the 20 proposed branches. Consumers located after the twelfth intake point simply will not receive water. Starting from the 13th branch, the calculated flow Q_i becomes negative, making water supply to remote points impossible.

To solve this problem, an optimization was attempted by varying the diameters of the intake branches. To achieve uniform water intake for all subscribers, a method of adjusting branch diameters was proposed: decreasing the diameter for branches close to the station and increasing it as the distance along the main increases.

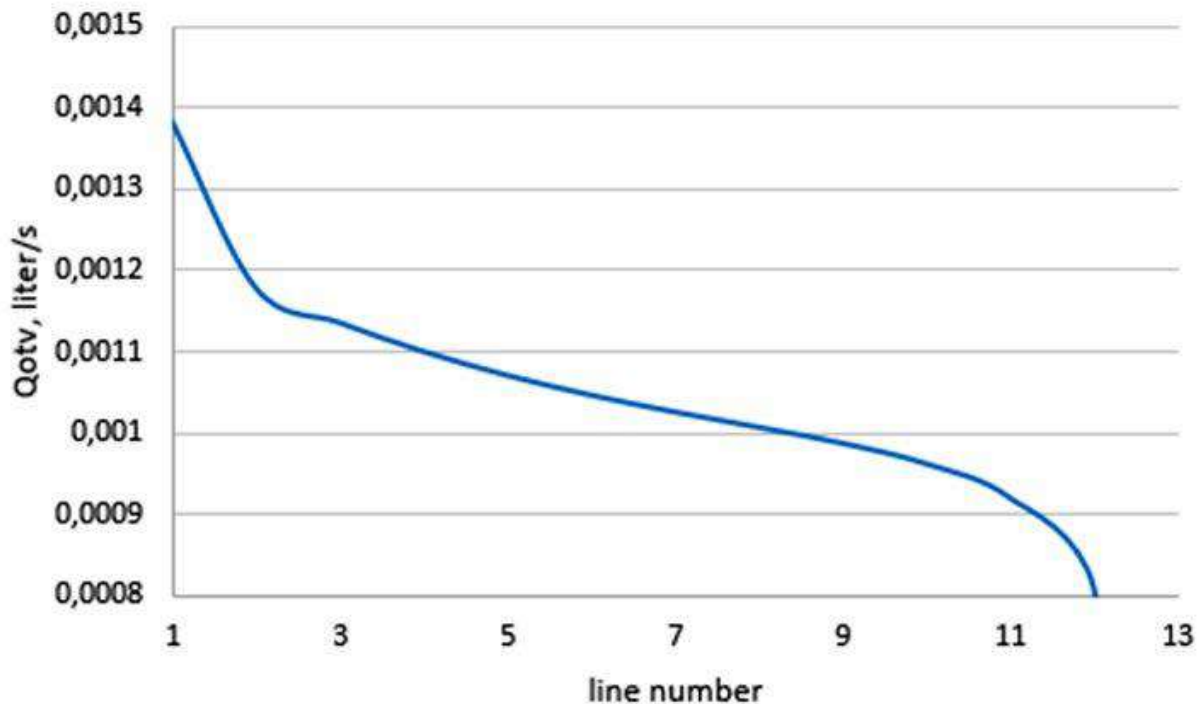

Fig. 2 – Flow Rate Variation vs. Intake Branch Number

It was established that using 3/4-inch branches for the first 8 nodes and 1-inch branches for the subsequent nodes stabilizes water intake for all 20 points (Fig. 3).

The introduced parameter Q_{ab} (flow per subscriber) and the variation coefficient k (probability of simultaneous water intake) confirmed the possibility of serving a minimum of 10 consumers per branch. Under normal conditions, the variation coefficient typically ranges between 0.2 and 0.4.

Verification in Ansys Fluent.

Analytical data were compared with numerical finite element modeling in the Ansys Fluent software package. The discrepancy between the calculated results and analytical data was only 5–7%, confirming the high reliability of the proposed iterative method.

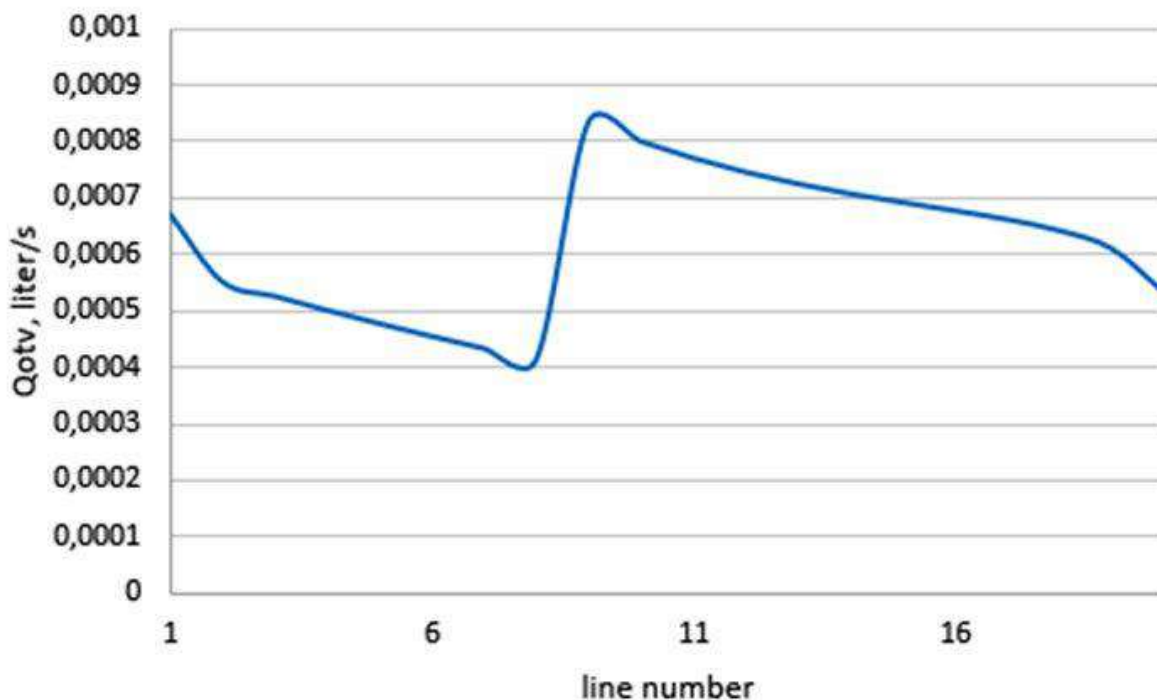

Fig. 3 – Flow Rate Variation vs. Branch Number After Section Optimization.

The primary factors for the difference were identified as the use of the simplified Altshul formula (instead of the Colebrook-White equation) and the exclusion of losses at tee transitions.

References

1. Доценко В. І., Ткачук Т. І. Застосування інформаційних технологій при побудові деталювальної схеми закритої зрошувальної мережі. Вода для миру : зб. тез XII Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. Всесвіт. дню водних ресурсів (Київ, 21 берез. 2024 р.). Київ, 2024. С. 225–226. URL: <https://doi.org/10.31073/mivg2024>.

2. Проектування закритих зрошувальних систем : навч. посіб. / А. М. Рокочинський та ін. ; за ред. А. М. Рокочинського, Ю. І. Гриня. Рівне : НУВГП ; Дніпро : ДДАЕУ, 2015. 374 с. URL:

Modern Science: Interdisciplinary Strategies and Sustainable Development. Proceedings of International Scientific and Practical Conference. March 6, 2026 in University of Vienna, Vienna, Austria.

https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/9828/1/24_Вода%20для%20миру.pdf.

3. Кравчук А. М., Кравчук О. А. Спеціальні питання гідравліки систем водопостачання та водовідведення : навч. посіб. Київ : КНУБА, 2020. 176 с. URL: <https://repository.knuba.edu.ua/server/api/core/bitstreams/fe83b084-d239-4744-8fbc-810f3bf87a29/content>.

4. Effects of geometric structures on flow uniformity and pressure drop in dividing manifold systems with parallel pipe arrays / W. Zhang et al. International Journal of Heat and Mass Transfer. 2018. Vol. 127. P. 870–881. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0017931017357472>.

Vydavatel:

Publishing house Education and Science s.r.o. IČO : 271 56 877.
Frýdlanská 15/1314 , Praha 8. MS v Praze , oddíl C, vložka 100614

Modern Science: Interdisciplinary Strategies and Sustainable Development

**Proceedings of International Scientific and
Practical Conference**

**March 6, 2026 in University of Vienna,
Vienna, Austria**

Signed for printing on March 9, 2026.
Format 60x90/8. Headset Times New Roman.
Mental printing. arc. 4,11. Edition online.